№ 200 ՈՒՐԲԱԹ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 12

1908

ԵՐԵՍՈՒՆԵՒԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ"
Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՈՒՐԲԱԹ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 12 № 200

Լոյս տեսաւ առանձին գրքոյկով
„ՄԵՐ ՁԱՅՆԻ"
հրատարակութեամբ
ՄԱՏԹԷՈՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
ԻԶՄԻՐԼԵԱՆԻ
կենսագրութիւնը իր պատկերով
Կազմեց ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷ
Գինն է 15 կոպէկ
Մեծ քանակութեամբ առնողներին զիջում կը լինի 20%։
Վճարը կանխիկ
Դիմել՝ Нахичевань н/Дону. Редакція „Меръ Дзайнъ".
(ու. ե.) տու. 5—1

„ՄԵՂՈՒ" ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏԱՆ
կազմարարական
և
կօշկակարական
բաժիններում
ընդունվում են չքաւոր օրիորդներ և տիկիններ, առանց հասակի խտրութեան, վերոյիշեալ արհեստները սովորելու համար։ Նոյն տեղը ընդունվում են կազմարարական և կօշկակարական պատուէրներ։ Նոյն ընկերութեան կար ու ձևի արհեստանոցում (Модная мастерская) ընդունվում են կանանց և երեխաների զգեստների պատուէրներ։ Гановская № 7.
(ու. կ.) (տու.) 2—1

Մանկական պարտէզ
—) ԵՒ (—
ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ
Վ. Ս. ՉՄՇԿԵԱՆԻ
Великокняжеская, 71.
Զուբալովի ժողովրդական տան դիմաց
Ընդունվում են երկու սեռի երեխաներ սկսած 4 տարեկանից և պատրաստվում են միջնակարգ դպրոցների ստորին դասարանների համար։
(տ.) 5—2

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
ԱՌԱՋԻՆ
Մ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՈՒՄ
(Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)
Կատարվում է ՀԱԿԱԽՕԼԵՐԱՅԻՆ
ՊԱՏՈՒԱՍՏՈՒՄՆ 9—2 ժ. առ.
և 5½—7 ժ. եր.
Վճար իւրաքանչիւր պատուաստման համար 1 ր. 50 կ.։
(տու.) (օ. մ.) 15—12

ԳԱՅԻԱՆԵԱՆ ՕՐԻՈՐԴԱՑ ԴՊՐՈՑԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ
Որոշել է բանալ
ԱՌԱՋԻՆ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ
(Ուսմ. առաջին տարի)
Այն անձնաւորութիւնները, որոնք ցանկութիւն են յայտնել տեղաւորել իրանց երեխաներին այդ դասարանում, պէտք է շտապեն ամսիս 8 ից (երկուշաբթի) ներկայացնել նրանց վկայաթղթերը (ծննդեան և ծաղկի պատուաստման վկայական) և ուսման վճարի կէսը՝ ՔՍԱՆ (20) րուբլի։
տու. 2—2

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ
Դ. Դաւրեան
հաստատվում է Թիֆլիսում և տալիս է ջութակահարութեան դասեր։
Դիմել՝ Музыкальн. магазинъ Сузанаджяна
(ու. կ. չ.) տու. 15—6

ԲԺԻՇԿ
Ա. Մխիթարեանց
Վերադառնալով վերսկսեց հիւանդների ընդունելութիւնը։
Սօլօլակ, Բեհբութեան փողոց № 33.
(տ. օ) տու. 3—3

ԴԺԲԱԽՏ ԵՐԿԻՐԸ

Չորրորդ ամիսն է, սակայն ներքին, եղբայրասպան կռիւը Պարսկաստանում վերջ չէ գտնում։ Մի ամբողջ երկիր գտնվում է կատարեալ անարխիայի մէջ. մի ամբողջ ժողովուրդ տառապում, հեծում է անիշխանութեան հետեւանք չարիքներից. մի ամբողջ ժողովուրդ ոտքի է կանգնել. ըմբոստացել մի վատթար և ուխտադրուժ կառավարութեան դէմ, որ մի կողմից խոստանում, երդւում է սահմանադրական ռէժիմ մտցնել, ազատութիւն տալ դարերով ստրկացած, հարստահարված ժողովրդին, ազատել նրան խաների, ֆէոդալների ճնշումներից, իսկ միւս կողմից թնդանօթներ, զօրք, կօզակներ է ուղարկում այդ ժողովրդի դէմ, հէնց որ սա յիշեցնում է կառավարութեան իր տուած խոստումները։

Այսօր ոչ միայն Թաւրիզ քաղաքն է պատերազմական վիճակի մէջ, ոչ միայն Թաւրիզի ժողովուրդն է կռիւ մղում իր կառավարութեան դէմ, այլ ամբողջ Պարսկաստանում խլրտումները, ներքին եղբայրասպան կռիւները շարունակվում են աւելի կամ նուազ թափով։ Ոչ մի տեղ օրինաւոր, կատարեալ կառավարութիւն չը կայ։ Օգտվելով անիշխանութիւնից, աւազակային հրոսակախմբերը շատացել են ամեն տեղ, կեղեքում են խաղաղ, թշուառ և առանց այն էլ աղքատ պարսիկ ժողովուրդը. առեւտուրը, արդիւնաբերութիւնը ամեն տեղ կանգ է առել, յարաբերութիւնները դադարել են, ունեւոր, ինտելիգենտ տարրը խումբ-խումբ գաղթում է օտար երկիրներ, իսկ շահի կառավարութիւնը, որ այժմ բաղկացած է ոգէտ, վայրագ էմիր-Բահադուրների պէս մարդկանցից, իր անհաշտ, դրդող ընթացքով աւելի և աւելի է յուզում յեղափոխութիւնը, աւելի ու աւելի յուսահատեցնում ժողովուրդը։

Վերին աստիճանի ցաւալի է, որ եւրոպական այն մեծ պետութիւնները, որոնք անմիջական շահ ունեն Պարսկաստանում կարգը և խաղաղութիւնը վերահաստատված տեսնելու, այն է Ռուսաստանը և Անգլիան, մինչև այսօր անհասկանալի չէզոք դիրք են պահպանում և ոչ մի լուրջ պաշտօնական քայլ չեն անում յորդորելու շահի կառավարութեանը և յիշեցնելու նրան իր պարտականութիւնները և խոստումները ժողովրդի վերաբերմամբ։ Ընդունված քաղաքագիտական օրէնք է, որ օտար պետութիւնները չը միջամտեն, չը խառնվեն մի երկրի ներքին գործերի և ներքին գժտութիւնների, կռիւների մէջ, բայց միթէ արգելված է բարեկամական միջնորդութիւն անել, հաշտարար միջնորդ հանդիսանալ մի երկրի ժողովրդի և նրա վեհապետի միջև, բարոյական ազդեցութեամբ, հեղինակութեամբ ստիպել երկուսին էլ հաշտութիւն կնքել, վերջ տալ աւերին և եղբայրական կռւին։ Դա է պահանջում համաշխարհային գաղափարը, դա է պահանջում քրիստոնէական և բարոյական պարտականութիւնը։

Եթէ անհաշտ, կամակոր, գազանաբարոյ, շարունակ արեան ծարաւի սուլթան Աբդիւլ-Համիդը, ժամանակակից Ներոն հաչակվածը, մեծ բռնապետը հասկացաւ վերջ ի վերջոյ, որ պէտք է ազատագրել ժողովուրդը, ականջ դրեց իրան տրված խրատներին և յորդորներին, միթէ երիտասարդ, անփորձ Մահմէդ-Ալի շահը, որ իր աչքի առաջ ունի հօր պատուէրը, որ ինքն ի բնէ անգութ չէ և բռնակալ և շատ պարագաներում բարեգթութեան, նոյնիսկ ազատամտութեան օրինակներ է տուել, կը յարատեւէ իր յամառութիւնը, երբ լսի բարեկամական, անկեղծ խորհուրդ՝ հաշտվել ժողովրդի հետ և գոհացում տալ նրա արդարացի պահանջներին։

Ժամանակ է, որ Ռուսաստանը և Անգլիան իրանց բարեկամական միջնորդութիւնը առաջարկեն և օգնեն շահին վերահաստատել կարգը և խաղաղութիւնը Պարսկաստանում, հաշտվելով պարսիկ ժողովրդի հետ, որ ի բնէ խաղաղասէր է, բայց այսօր ոտքի է կանգնել մարդկային տարրական իրաւունքներ ձեռք բերելու, չը կարողանալով այլեւս դիմանալ դարերը կեղեքումներին և հարստահարութիւններին։

Մանաւանդ Ռուսաստանը պարտաւոր է միջամտել, որովհետև պարսիկ ժողովուրդը գնդապետ Լեախովի պատճառով այն համոզմունքն է կազմել, թէ շահի ռէակցիոն կառավարութեան օգնողը Ռուսաստանն է, և սկսել է սաստիկ պրօպագանդա մղել ռուսական ապրանքները բօյկոտի ենթարկելու։ Ներկայումս ոչ մի երկիր այնքան չէ վնասվում Պարսկաստանի խռովութիւններից, որքան Ռուսաստանը։

Հ. Առաքելեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բերլին, 10 սեպտեմբերի

Ռէյխստագի շէնութեան մէջ, մամուլի միջազգային տասներկուերորդ կոնգրէսի բացման ժամանակ ստատս-սեկրէտար ֆոն-Շէնը ճառ արտասանեց։

Սրտագին շնորհաւորելով կոնգրէսին կառավարութեան անունից, ֆոն-Շէնը ասաց, որ այսօր կոնգրէսի անդամներին շնորհաւորելու հնարաւորութիւնը նրան անձնապէս պատիւ և գոհունակութիւն է պատճառում։ Նա մամուլի գործիչների համար օտար մարդ չէ հանդիսանում. Նրա գործունէութիւնը նրան սերտ-սերտ հարկադրել է հանդիպել միջազգային մամուլի ներկայացուցիչների հետ և հնարաւորութիւն տուել նրան համոզվել, որ մամուլը հանդիսանում է մի մեծ պետութիւն, որի հզօրութիւնը և ազդեցութիւնը շարունակ ուժեղանում է։ Դիպլօմատիան և մամուլը կարող են յետադարձ հայեացք ձգել իրանց աշխատակցութեան երկար շրջանի վրա։ Ճիշտ է, նրանց միջև, որքան էլ որ նրանց գործունէութիւնը միատեսակ է, որքան էլ որ նրանց վերջնական նպատակները համանման են, կան հակասութիւններ. մամուլը կարող է ֆանտազիայի թռիչքներով ընթերցողներին բարձրացնել իդէալական, անգամ յաճախ խիզախ բարձունքները, իսկ դիպլօմատը իրաւունք ունի թողնել հաստատուն հող, համեստ իրականութիւն և սառնասիրտ կշռադատութիւն. դիպլօմատիան միշտ չէ կարող մամուլի նման ընթանալ հասարակական կարծիքի հետ ձեռք-ձեռքի տուած, սակայն նա պէտք է միշտ ձգտէ, որպէսզի յետ չը կասի ժողովրդի հոգու հետ շփվելուց։ Ներկայ դէպքում մամուլը նրան թանգագին ծառայութիւն է մատուցանում իր անյոգնող աշխատանքով, մամուլը իրաւունք է ձեռք բերում խօսելու բոլորի անունից։ Սակայն իրաւունքներից բղխում են և պարտականութիւնները։

Հռետօրը կոնգրէսի նախագահի ճառից այն է դուրս բերում, որ կոնգրէսը գիտակցում է իր ամբողջ պատասխանատուութիւնը։ Կառավարութիւնը մեծագոյն համակրութեամբ կը հետեւէ կոնգրէսի ձգտումներին, որոնք ուղղված են այն բանին, որպէսզի քաղաքական երևոյթների վերաբերութեամբ երեւան հանվէր աւելի շատ քննչութիւն, արդարադատութիւն և ճշմարտութիւն։

Վերջում ստատս-սեկրէտարը կառավարութեան անունից ողջունեց ֆրանսերէն լեզուով կոնգրէսի այն անդամներին, որոնք գերմաներէն չեն խօսում։ («Հ. Գ.»)

—

Բեռլին, 10 սեպտեմբերի

Պետական կանցլէրը երէկ ընդունեց մամուլի միջազգային կոնգրէսի անդամներին։

Պատասխանելով կոնգրէսի նախագահ Զինգէրի ճառին, կանցլէրը իր ճառով ամենից առաջ պարզեց իր վերաբերմունքը դէպի մամուլը, սկսած իր երիտասարդական հասակից, և մատնանիշ արեց մամուլի նշանակութիւնը և նրա հզօրութիւնը մեր օրերում։

Իր ճառը կանցլէրը եզրափակեց այս խօսքերով.

«Կարծում եմ, որ ժուրնալիստը պէտք է հայրենասէր լինի, սակայն հայրենասէր լինել չէ նշանակում անարդար լինել դէպի ուրիշները. չէ որ այս աշխարհում մենք կարող ենք միայն գործել միասին և միմեանց հետ շարէ-շար. այդ ընդունել էք և դուք, որովհետև դուք էլ միացաք միջազգային միութեան։ Դուք պէտք է տեսնէք, որ ժողովուրդները իրանց միջազգային յարաբերութիւնների մէջ կախման դրութեան մէջ են փոխադարձ հասկացողութիւնից, բարի կամքից, պատուաւոր նախազգուշութիւնից և բարեկամական համաձայնութիւններից, և ահա, պարոններ, ուշադրութեան առէք, թէ որ աստիճան մամուլը, թէ որ աստիճան դուք կարող էք նպաստել, որպէսզի այդ յարաբերութիւնները բարեհաջակամ դառնան, հարթվեն նրանք։ Մտածեցէք նաև այն մասին, թէ ինչ կարող էք անել, որպէսզի այդ յարաբերութիւնները թունաւորվեն, թշնամական դառնան նրանք։ Հզօր զէնքը գտնվում է ձեր ձեռքում, մի տեսակ յարմարեցրած, որպէսզի և՛ օգուտ բերէ, և՛ վնաս պատճառէ։ Թող միշտ այնպէս այդ զէնքը մնայ հմուտ ձեռքերում, լուսամիտ մտքերի իշխանութեան տակ, որոնք կարող կը լինեն ուղղել նրան յօգուտ մարդկութեան և ժողովուրդների բարիքի»։ (Ծափահարութիւն)։ («Հ. Գ.»)

—

Տուլօն, 10 սեպտեմբերի

Լ«ատուշրէվիլ» յածանաւի վրա թնդանօթներից մէկը պայթվեց։ Սպանվեցին 13 մարդ։ («Հ. Գ.»)

—

Կ. Պոլիս, 10 սեպտեմբերի

Թիւրքական լրագիրները հաղորդում են, որ Գէչօվը այլ ևս իր պաշտօնատեղը չի վերադառնայ։ Նրա տեղ նշանակվում է (?)։ («Հ. Գ.»)

—

Լօնդօն, 10 սեպտեմբերի

«Temps»-ին հեռագրում են Թաւրիզից, որ ազգային կուսակցութիւնը վերստին դիմեց մի նամակով Թէհրանի օտարազգի միսսիաներին, մատնանշելով, որ այժմեան դրութիւնից դուրս գալու միակ ելքը շահի համար հանդիսանում է նոր ընտրութիւններ նշանակելը։

Ընդարձակ մեկնութիւնների առիթ է տուել շահի վարմունքը, որ չէ ցանկանում գիջել ռուս-բրիտանական նօտային։ («Հ. Գ.»)

—

Պետերբուրգ, 10 սեպտեմբերի

Վարշավեան երկաթուղագծով Աւստրիայից բերին և Տիխվինսկի գերեզմանատանը թաղեցին ակադեմիկ Թարխանովին։ («Հ. Գ.»)

—

Կ. Պոլիս, 10 սեպտեմբերի

Լրագիրներին պաշտօնապէս նախազգուշացրել են՝ չը տալ շարիաթի վարդապետութիւնը քննադատող յօդուածներ։ («Հ. Գ.»)

—

Կ. Պոլիս, 10 սեպտեմբերի

Եկաւ յունական օպօզիցիայի լիդէր Գալլիսը, որ տեսակցվեց մեծ-վէզիրի և արտաքին գործերի մինիստրի հետ։ («Հ. Գ.»)

—

Մոսկվա, 10 սեպտեմբերի

Այսօր ինքնասպանութեան փորձ արեց «Золотое Руно» շաբաթաթերթի խմբագիր Ռեաբուշինսկին։ Գնդակը խրվեց թոքերի մէջ։ («Հ. Գ.»)

—

Կ. Պոլիս, 10 սեպտեմբերի

Ռուսաց դեսպանը սեպտ. 9-ին այցելեց մեծ վէզիրին և արտաքին գործերի մինիստրին։ Խօսակցելով Գէչօվի հետ պատահած միջնադէպի մասին, նա խորհուրդ տուեց՝ արագօրէն և սիրով վերջ տալ նրան, մատնանիշ արեց, որ անհրաժեշտ է շուտափոյթ գործադրել թիւրքաց կառավարութեան վճիռը և յետ կանչել զօրքերը պարսկական սահմանագլխից։ («Հ. Գ.»)

—

Բուդապեշտ, 10 սեպտեմբերի

Առաւօտեան ժամը 11-ին երկաթուղային կայարան եկաւ բուլգարական արքայական զոյգը, որին դիմաւորեցին արքիդուքս Իօսիֆը, սրա կինը և քաղաքապետը։

Անցնելով պատուաւոր պահակախմբի միջով, իշխանը և իշխանուհին կառքերով անցան դրօշակազարդ փողոցներով։ Շարէ-շար կանգնած հասարակութիւնը օվացիաներով էր դիմաւորում բարձրապատիւ հիւրերին։ Այնուհետև պալատում ընդունեց Ֆրանց-Յօսէֆ կայսրը։ Երեկոյեան տեղի ունեցաւ պաշտօնական ճաշկերոյթ, ապա ներկայացում օպերային թատրոնում։ («Հ. Գ.»)

—

Պետերբուրգից հեռագրում են «Баку» լրագրին.

«Լուր է պտտում, որ Կովկասի Փոխարքայ կոմս Վօրօնցով-Դաշկովի ցանկութեամբ, սենատորական քննութիւն է նշանակվում Կովկասի 1905 թւի վարչական գործերի համար։

«Առևտրի մինիստրութիւնը մտադիր է ընդարձակել առևտրական ուսումնարանների ծրագիրը, որպէս զի այնտեղ աւարտողները կարողանային ընդունվել բարձրագոյն դպրոցներում առանց լրացուցիչ քննութիւնների։

«Կալանաւորված է ռուս ժողովրդի միութեան անդամներից մէկը, որ լուրեր էր տարածում՝ թէ բժիշկներն են խօլերա տարածում ժողովրդի մէջ։

«Ռուս ժողովրդի միութիւնը միջնորդութիւն է յարուցել, որպէս զի հալածանքի ենթարկվեն քահանաները հոկտեմբերի 17-ի միութեանը պատկանելու համար»։

—

Բեռլին, 10 սեպտ.

Երէկ, ֆրանսիական և սպանիական դեսպանատներին ֆօն-Շէնի յանձնած Գերմանիայի պատասխանը՝ ֆրանս-սպանիական նօտային՝ Մուլէյ-Հաֆիդին ճանաչելու վերաբերութեամբ հաստատում է գերմանական, ֆրանսիական և սպանիական հայեացքների նոյնօրինակութիւնը, որ Մուլէյ-Հաֆիդին ճանաչելը կարող է պայմանաւորվել սոսկ մեծ պետութիւնների ընդհանուր շահերով։

Գերմանական կառավարութիւնը չէ առարկում այն բանի դէմ, որ Մուլէյ Հաֆիդից պէտք է պահանջել յիշեալ շահերին համապատասխան երաշխաւորութիւններ։ Այդօրինակ պահանջ անելը, գերմանական նօտայի կարծիքով, Տանժէրի ընդհանուր դիպլօմատիական մարմնի գործն է։ Գերմանական կառավարութիւնը ողջունում է Մուլէյ Հաֆիդի այն քայլը, որ նա պաշտօնական նամակ յանձնեց Տանժէրի դիպլօմատիական մարմնին։ Այդ նամակի մէջ կառավարութիւնը կարևոր նշանակութեան նոր ապացոյց է տեսնում և յոյս է յայտնում, որ նկատի առնելով այդ նամակը, ֆրանսիական և սպանիական կառավարութիւնները գործադրված կը տեսնեն այն մի շարք պայմանները, որոնք ցոյց են տրված նօտայում։

Գերմանիան ոչինչ դէմ չունի, որ պահանջվի, որ Մուլէյ Հաֆիդը ընդունէ ալժէզիրասեան արձանագրութիւնները բոլոր որոշումներով հանդերձ, նաև դէմ չէ, որ ժամանակաւորապէս Ֆրանսիային և Սպանիային լիազօրութիւններ տրվեն՝ գրաւել Մարոկկո ներմուծվող կոնտրաբանդ զէնքը։ Մուլէյ Հաֆիդը իրաւունք չունի հրաժարվելու այն պարտականութիւնները կատարելուց, որ վերցրել էր իր վրա նրա նախորդը մեծ պետութիւնների և մասնաւոր անձանց վերաբերեալ։ Մասնաւոր անձանց հետ կապված պայմանագրերը և իր վրա վերցրած պարտականութիւնները կարող են ընդունվել, եթէ նրանց կնքելու ժամանակ նկատի են առնվել ալժէզիրասեան ակտերի որոշումները կապալների, հասարակական աշխատանքների և մարոկկեան կառավարութեանը դրամ հայթայթելու միջոցների մասին։

Գերմանիան պատրաստ է մասնակցել այն ընդհանուր քայլերին, որոնցով պահանջ է դրվելու Մուլէյ Հաֆիդից՝ յայտարարել իր հաստատուն մտադրութեան մասին, որ կը կանոնաւորէ իր յարաբերութիւնները օտար ազգի պետութիւնների և նրանց

հպատակների հետ միջազգային իրաւունքի պահանջների հետ միասին և անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք կառնէ՝ պետութեան մէջ հաղորդակցութիւնը անվտանգ և ազատ դարձնելու։

Գերմանիան ցանկանում է Մուլէյ Հաֆիդին գործողութեան որոշ ազատութիւն տալ առանձին ձեռնարկութիւնների մէջ, որպէսզի նոր յուզմունքներ առաջ չը գան մահմեդական ազգաբնակութեան մէջ, վտանգի չենթարկվեն մեծ պետութիւնների ընդհանուր շահերը հանգստութիւնը և կարգ ու կանոնը պահպանելու գործում։

Գերմանական կառավարութիւնը համաձայն է, որ մի յատուկ յանձնաժողով հաստատվի Կազաբլանկում քննելու այն բողոքագրերը, որոնք ստացվել են քաղաքի ռմբակոծութիւնից եղած վնասների պատճառով։

Չը ժխտելով Սպանիայի և Ֆրանսիայի իրաւունքները կանոնաւորելու Մարոկկոյում պատերազմական ձեռնարկութիւնների ծախքերը յարուցանելու հարցը և գոհացումն տալու Մարոկկոյում ֆրանսիական և սպանիական հպատակների սպանութեան համար, գերմանական կառավարութիւնը յոյս ունի, որ երկու պետութիւնները ուշադրութեան կառնեն Մարոկկոի ֆինանսական դրութիւնը, որի ուռճացմանը այնքան նախանձախնդիր են մեծ պետութիւնները, և համաձայնում է խորհուրդ տալ սուլթանին՝ արժանաւոր կերպով որոշել Աբդուլ-Ազիզի և նրա պաշտօնեաների դրութիւնը։

(«Հ. Գ.»)

—

Վաղարշապատ, 4 սեպտեմբերի

Ամսիս 3-ին Էջմ. սինօդի անդամ հ. Յուսիկ վարդապետ Ջոհրաբեանը մի յայտարարութիւն է ներկայացրել սինօդին կաթողիկոսական ծանուցողական հրովարտակների ըստ պատկանելոյն չը հասնելու վերաբերմամբ. ապա խնդրել է սինօդին, որ սա դիմի Կովկասի Փոխարքային՝ բացատրելով գործի լրջութիւնն և կարևորութիւնը, և խնդրի, որպէսզի ծանուցողական հրովարտակներ շուտով հասցնեն Կ. Պոլսի պատրիարքարան։

Սինօդը, յարգելով հ. Յուսիկի յայտարարութիւնը՝ նոյն օրը ևեթ հեռագրով դիմեց Պետերբուրգ Կովկասի Փոխարքային՝ խնդրելով, որպէսզի պատշաճաւոր տնօրէնութիւն արվի հրովարտակները Կ. Պոլսի պատրիարքարան ուղարկելու նկատմամբ, և հետևանքի մասին սինօդին տեղեկութիւն տրվի։

Թունիկ

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

—

Կ. Պոլսից հեռագրում են «Каспій» լրագրին.

Սուլէյման-փաշայի հետ պատահած միջնադէպը պատճառ եղաւ աւստրիական զօրքերի միջամտութեան. հասարակական շրջաններում նկատելի անբաւականութիւն է առաջացել Աւստրիայի դէմ։

Զինուորական մինիստրութիւնը հրամայել է Նովիբազարի սանջակի զօրքերի հրամանատարներին շտապով ծառայութեան կանչել արձակուրդի մէջ գտնվող օֆիցէրներին, հեռացնել զօրականների կանանց ու երեխաներին և ռազմական պատրաստութեան մէջ դնել զօրքերը։

Թիւրք կառավարութիւնը սկսել է Դարդանելի վրա զօրեղ ամրութիւններ շինել։ Աշխատանքները կատարվում են իտալական ինժեներ Դիալինի ղեկավարութեամբ։

—

Կ. Պոլսից սեպտեմբերի 4-ին հեռագրում են «Бирж. Вѣд.» լրագրին.

Անգլիական Էդուարդ VII թագաւորը ուղարկել է սուլթանին հետևեալ հեռագիրը. «Խնդրում եմ ձերդ մեծութեանը ընդունել իմ անկեղծ շնորհաւորութիւնը ձեր ծննդեան տարեդարձի առիթով առաջին անգամ սահմանադրութիւնը մտցնելուց յետոյ։ Ամեն ինչ թոյլ է տալիս յուսալու, որ լուսաւորված ու նշանաւոր մեծ-վէզիրի աջակցութեամբ օսմանեան կայսրութիւնը կառաջադիմէ և կը հռչակէ ձեր անունը ամբողջ աշխարհում»։

Բարձրագոյն Դուռը եռանդուն նոտա է ստացել բուլղարական կառավարութիւնից։ Նոտայում մատնանշված է, որ ամբողջ Եւրոպայում բուլղարական դիպլոմատիական գործակալները հաւասար իրաւունքներ են վայելում միւս պետութիւնների դիպլոմատիական ներկայացուցիչների հետ և որ Բուլղարիան ինքնուրոյն կերպով ստորագրել է Հաագայի խաղաղ կոնֆերենցիայի որոշումները։

«Sadet» լրագրին հեռագրում են Սոֆիայից, որ բուլղարական դիպլոմատիայի իրաւահաւասարութիւն և անկախութիւն տալը մերժելու դէպքում, իբրև պատասխան Բուլղարիան թագաւորութիւն կը հրատարակվի։ Եւ այդ տեղի կունենայ մօտիկ ժամանակներս։

—

Վանից օգոստոսի 15-ից գրված մի մասնաւոր նամակից քաղում ենք հետևեալ տողերը. «Տեղիս դաշնակցականները սկիզբէն մինչև վերջը մեր երկրի գլխին բերածներու և իրենց վերջին քաղաքական սնանկութեանց մանրամասնութիւնները դանց կընեմ գրելու։ Անոնք միշտ աւերած են և հիմա ալ կը սպառնան աւերել մեր երկիրը, յայտարարելով որ իրենք պիտի շարունակեն գործել նախկին ուղղութեամբ և տակտիկայով։ Անոնք արդէն այդ ոգիով 3—4 թռուցիկ են հրատարակած, որոնց հետևանքով թիւրքերը, նոյն իսկ զինուորականութիւնը, սաստիկ գրգռուած են։ Դաշնակցականները թէև այստեղ կորսնցուցած են իրենց ժողովրդականութիւնը, բայց կը շարունակեն յամառիլ իրենց արատաւորուած ընկերներով գործել նախկին կործանարար ուղղութեամբ, չիմանալով որ իրենց իսկ ձեռքով իրենց հիմը կը քանդեն։

«Իրաց այսպիսի դրութեան մէջ՝ մեծ պէտք կայ լուրջ ու խոհեմ գործիչներու։ Այդպիսի գործիչները, որոնք քաղաքական նախկին պայմաններու բերմամբ ստիպուած էին վտարուիլ իրենց մայր հայրենիքէն, հիմա կրնան անարգել մտնել իրենց հայրենիքը և իրենց ույժերը գործադրել յօգուտ իրենց քանդուած հայրենիքի ու հայրենակիցներու։ Այդպիսի գործիչներու դանդաղումն ու յապաղումը յանցանք է ուղղակի, աւելին կըսենք՝ ոճիր է։

«Սահմանադրութեան հրատարակման շնորհիւ Վանն այս օրերս խնդութեան մէջ կը լողայ»։

—

Վանից մեզ ժամանակներս Ռուսաստան եկողները պատմում են, որ Վանում մի փոքրիկ ընդհարում է տեղի ունեցել տեղական արմէնականների ու դաշնակցականների միջև։

Շարժառիթը, նրանց ասելով, համարվում է այն, որ արմէնականները աշխատում են չափազանցութիւններից հեռու պահել տեղական հայ յեղափոխական տարրերին։ Նրանք խորհուրդ են տալիս գործել տեղական երիտասարդ թիւրք կոմիտէի հետ սերտ համերաշխութեամբ, նկատելով դաշնակցականներին, որ հայերս առ այժմ շատ էլ խստապահանջ չը պէտք է լինենք մեզ շնորհված արտօնութիւնների նկատմամբ։

Այդ բանից դժգոհութիւն է առաջանում, և դաշնակցականների մի խումբ յարձակվում է արմէնականների վրա։

Ընդհարվող կողմերը խրարից բաժանվում են թիւրք երիտասարդների միջամտութեան շնորհիւ։

Հաղորդելով այդ լուրը, մենք չենք կարող չարտայայտել մեր ցաւակցութիւնը այդ տգեղ անհամբերողական երևոյթի վրա, եթէ միայն այդպիսին իրօք տեղի է ունեցել։

ՊՈԼՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

(Սեփ. թղթ.)

—

Կ. Պոլիս, 1 սեպտ.

Եկեղեցական երկրորդ համագումարը յաջող ընտրութիւններ ըրաւ իր հոգևորական անդամներէն ազգ. ժողովին համար։ Նոյնը չենք կրնար ըսել թաղային աշխարհական ընտրութիւններու համար. շատ քիչ բացառութեամբ՝ հինուժին մարդիկ են, լաւ խանութպանները, չէրչիներ, բասմաջիներ։ Ասիկա տակաւին այսօր ենթադրել կուտայ որ Պոլիսը, իր ըմբռնումի և գործելու եղանակով, նախկին Պոլիսն է, միշտ հարևանցիկ, superficiel, ինչպէս կըսուի հասարակօրէն, կամ թէ, կովկասեան բացատրութեամբ, հոսհոսը։ Պարզօրէն հասկցնելու համար, կրնանք ըսել թէ ճիշտ ինչպէս որ կը գնէ, իր հիւրասրահին համար, զարդեղէն մը, աւելորդ պչրանք մը, այդպէս կընտրէ իր ազգային երեսփոխանը, թաղականը, հոգաբարձուն։ Կը կարծուէր որ ցայսօր կրուած չարչարանքները, զգացուած անիրաւութիւնները քիչ մը խելքի բերած կըլլային զինքը, բայց ոչ. ինչ որ էր երէկ, բռնապետութեան տակ, նոյնն է այսօր ազատութեան հռչակուած առեն. տարբերութիւնը միմիայն սրա մէջն է, որ հիմա վախ չունի, բարձրաձայն կը խօսի, ազատօրէն կերթևեկէ ու, պատեհ առիթը ներկայացած թէ ոչ, ծափեր կը զարնէ, «կեցցէ»-ներ կաղաղակէ։

Սոյն դրութիւնը կաթուղիկէ հայոց երեսփոխանական ընտրութեանց մէջ, թերևս քիչ մը աւելի տխուր։ Ընտրողները կը դիմեն եկեղեցին. ժամկոչ աղբարը, կեցած քուէտուփին գլուխը, իբրև մեծ խորհրդական, անուններ կը թելադրէ, գրել կուտայ, գրել չգիտցողներուն ալ, իբրև անձնուէր ծառայութիւն, գրուած անուններու ցանկ մը կուտայ. ու այսպէս կատարուած են ընտրութիւնները։

Բողոքական հայոց մէջ դժգոհութիւնը կը շարունակէ ազգապետ Յակոբ էֆ. Պոյաճեանի դէմ։ Հակառակորդները կը պահանջեն որ հրաժարի, քանի որ իբրև ազգապետ՝ ազգային գործերու վարիչ՝ ինքնագլուխ կը քալեցնէ գործերը, հաշիւ տալու չի հաճիր։ Իր կուսակիցներն ալ կը պնդեն, թէ քանի որ չունինք անկէ աւելի արժանաւորը, լաւ է անով գոհանալ՝ ընտրելով իրեն գործակից անդամներ։

Այս երրորդութեան մէջ, երեքի բաժանուած հայութիւնը կուգայ կը միանայ միմիայն ազգային գործերու անգոհացուցիչ վիճակին մէջ։ Սրտանց կը ցաւինք։

Ազգային շրջանակէ դուրս՝ մեզ հետաքրքրող հրապարակային հարցերէն մին է իշխան Սաբահէդդինի բանախօսութիւնները ապակեդրոնացման, ընդհանրական կրթութեան մասին։ Իշխանը ճանչցուած է իբրև ողնիւ ու լայնմիտ հայրենասէր. իր քարոզած սկզբունքները, իբրև անկեղծ մարդու գաղափարներ, հետաքրքրութեամբ կը լսուին։

Հետաքրքրական է, տարբեր տեսութեամբ, հեռագրական վարչութեան մէկ հարցումը ներքին գործոց նախարարութեան ուղղած։ Նոյն վարչութիւնը ուզած է գիտնալ թէ պալատը իրաւունք ունի՞ ծածկագիր հեռագիր քաշել իր ուզած տեղը կամ ուզած մարդուն։ Նախարարութիւնը պատասխանած է, թէ կառավարական ոեւէ պաշտօնատուն իրաւունք ունի ծածկագիր հեռագիր քաշելու։ Այդ խուսափողական պատասխանի վրայ՝ վարչութիւնը կը հարցնէ թէ պէ՞տք է պալատը ընդունիլ իբրև կառավարական պաշտօնատուն մը։ Մինիստրութիւնը, ըմբռնելով իր դրութիւնը վարչութեան այդ արի հարցումին առջև, լաւ կը համարի լռութիւն պահել։ Ատոր վրայ՝ լրագրութիւնը ազմուկ բարձրացուց և իրաւունք չտուաւ, որ պալատը տակաւին շարունակէ ունենալ ծածկագիր հեռագիրներուն բանալին։ Հարցը ինքնին բաւական յուզումնալից էր, վասնզի կասկած կար թէ սուլթանը թերևս յարաբերութիւն ունի կամ ուզէ ունենալ արտասահման փախչող իր մարդոցը հետ։

Ո՛չ նուազ հետաքրքրական է պատրիարքարանի մէջ կազմուած պատւոյ ատեանը, որ, տեղապահ սրբազանին հրամանով, սկսած է զբաղիլ իրերամբաստանութիւնները քննելու։ Ամբաստանեալներու դատապարտութիւնը յայտնի է, այսինքն՝ ամբոխը այնքան հակամիտուած է այդ կողմը, որ շատ ախորժակով կը հետևի նոյն իսկ չեղած յերիւրանքներու. կը բաւէ որ մէկը ամբաստանուի, հիմնական ըլլայ, անհիմն ըլլայ։ Բայց թէ ի՛նչ պատիժ պիտի սահմանուի, երբ ամբաստանողը ինքնին իյնայ իր ամբաստանութեանը տակ, ինչպէս եղած է պատրիարքարանի առաջին ամբաստանութեան հարցին մէջ։ Ամբաստանութիւնը հիմա շատ դիւրացած գործ է. մէկը կրնայ Թիֆլիս եղած ըլլալ և, այն ինչ մարդուն գործերուն բոլորովին անտեղեակ ըլլալով, ամբաստանել ուրիշ մը, որ գործած է Պոլիսի մէջ։ Ճիշտ այդպէս եղած է Եզնիկ վարդապետի մը ամբաստանութեան հարցին մէջ։

Այս շաբթու պիտի քննուի Բաբգէն վարդապետի—երբեմն Մուշի առաջնորդ—150 ոսկիի հարցը։ Բոլոր ուղղամիտները կանխաւոր կարծիքով պիտի արդարանայ վարդապետը, և բաղդաւորութիւն մը պիտի սեպենք այդ պարագան, վասն զի տարինեբով դատափետուած, մրոտուած, աղտոտուած երիտասարդ վարդապետ մը, ամեն առթի մէջ, զարնուեցաւ հրապարակի վրայ, և այսօր, իր երեսին նետուած ամբաստանութեանցը պատճառով, ամեն ասպարէզ փակ կը գտնէ իր գործունէութեանը առջև։ Բաբգէն վարդապետ երիտասարդ արմաշականներէն է. իր ընկերներուն մէջ, համեստաբար, աւելի լուրջ ճանչցուած էր, և աւելի դրապէս աշխատող։ «Մշակի» թղթակիցը ուշադրութեամբ պիտի հետևի կատարուելիք քննութեանց։

Հետաքրքրական կը համարինք նաև, որ «Արևելք», թիւրքահայոց հայերէն թերթերուն երէցը, նոր խմբագիրներու աշխատութեամբ, նոր շրջան մը սկսաւ՝ վեր բարձրանալու այն դիրքէն, ուր ինկած էր վերջերս։ Չենք կրնար ըսել թէ ստացած է իր վերջնական ուղղութիւնը. միայն թէ թերթը սկսած է ինքզինքը զգացնել տալ ընթերցող հասարակութեան, և նկատուած է որ երբէք չպիտի ուզէ զբաղիլ հրապարակային, մգլոտած վաճառքներով, զուտ անհատական խնդիրներով, անձնական վրէժխնդրական հարցերով։

Շահէն

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

—

Թաւրիզ, 10 սեպտեմբերի

Հիւպատոսները Էյն-ուդ-Դօվլէից պաշտօնական նախազգուշութիւն են ստացել՝ կտրական գործողութիւնների դիմել սեպտ. 11-ի առ. ժամը 6-ից, եթէ յեղափոխականները զէնքերը չը յանձնեն։ Էյն-ուդ-Դօվլէն խնդրում է նախազգուշացնել կռւողների թւում գտնվող օտարահպատակներին՝ թողնել և հեռանալ նրանց շարքերից, այլապէս նա պատասխանատու չի լինի հետևանքների համար։

Անջումանը մի նամակով հաղորդեց հիւպատոսներին, որ երաշխաւորութիւն չունենալով, որ կառավարութիւնը նր կատարէ իր առաջադրած պահանջները, նա ստիպված է դիմադրութիւն ցոյց տալ։ Մակուի 2000 ձիաւորներ մօտենում են քաղաքին։

(«Հ. Գ.»)

—

Թեհրանից հեռագրում են «Каспій» լրագրին.

«Նշանակված ժամանակամիջոցում մեջլիսի ընտրութիւնների մասին մանիֆեստը չը յայտարարվեց։ Միևնոյն ժամանակ ազգաբնակութեան վրա սարսափ ազդելու նպատակով մի շարք նոր կալանաւորութիւններ են կատարվել։ Տրամադրութիւնը վհատեցուցիչ է. խլրտումները աւելի խորն են թափանցել և Թեհրանում արտաքուստ միայն խաղաղութիւն է տիրում։ Ութ սարաֆներ (լումայափոխներ), որոնք պահանջում էին փակել շուկաները իբրև բողոք, կալանաւորված են։

«Հրապարակի վրա ճիպոտներով ծեծի են ենթարկված այն լուսանկարիչները, որոնք ազգաբնակութեան մէջ տարածում էին Սաթթար խանի լուսանկարները»։

—

Թեհրանից հեռագրում են «Рус. Сл.» լրագրին. «Սեպտեմբերի 3 ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, առաջին անգամ շահը զբօսնելու դուրս եկաւ Բաղէշահի շրջակայքը, շրջապատված 200 կօզակներով ու իր սվիտայով։ Բաղաք նա չը մտաւ։ Ոչ ոքի չէին թողնում 300 քայլից աւելի մօտենալ։

Կառավարութիւնը ապստամբական դաւադրութիւնը և գաղտնի կօմիտէները երևան հանելու պատրուակով կալանաւորում է երիտասարդներին։ Կալանաւորվածներից շատերը անցաթղթեր ունեն անգլիական և թիւրքական միսսիայից ստացած։ Սպասում են, որ յիշեալ պետութիւնների դեսպանները կը միջամտեն։

Բաղէշահում հաւաքված վայրենի ցեղերի հեծեալները անգործութիւնից ու թալաններով զբաղվելու անկարելիութիւնից սաստիկ ձանձրացել են։ Բացի դրանից ռոճիկներ չը ստանալով, նրանք դատապարտված են սովամահութեան։ Ուստի նրանք իրանք են 60-ական րուբլի փրկանք առաջարկում շահին, որպէսզի նա թոյլատրի նրանց իրանց տները վերադառնալու։ Նրանք յայտնել են, որ թալանների ու հարստանալու խոստումներից խաբված իրանք եկել են Թեհրան, այլ ոչ թէ շահին պաշտպանելու նպատակով։

—

Թեհրանից հեռագրում են «Каспій» լրագրին, որ շահսօվանների Բագդիլիք ցեղապետ Մանսուր Նիզամ Ինակլին, որ հրաժարվել էր կատարել ‹կառավարութեան հրամանը՝ գնալ Թաւրիզի վրա, յանկարծամահ է եղել։ Լուր է պտտում, որ նրան թունաւորել են։

Թաւրիզի սահմանադրականներին հեռագրով տեղեկացրել են, որ սահմանադրութիւնը կը վերականգնվի այն ժամանակ միայն, երբ երկիրը լիակատար կերպով կը խաղաղվի։

—

Պարսիկ կառավարութիւնը Թեհրանից ուղարկել է Թաւրիզի, նահանգապետ Էյն-ուդ-Դօվլէին 800,000 րուբլի, որից 30,000-ը որոշված է յանձնել ռէակցիօներների պարգևելու Հաշիմին իբրև վարձատրութիւն իր վարած հակասահմանադրական պայքարի համար։

Լուրեր են ստացվել, որ Համադանում յուզումներ են սկսվել։

Գեներալ Սանիհազրաթը, ի նկատի առնելով սպասվող անցքերը, կազմակերպում է 200 հոգուց բաղկացած սև հարիւրեակային բանակ Թեհրանի տականքներից։ Նրանց զէնքերն ու ռազմամթերքները տալիս է կառավարութիւնը։ Բնորոշ է, որ այդ գեներալը երիտասարդ ժամանակ դատապարտված է եղել գողութեան համար, քանիցս անգամ ենթարկվել է մարմնական պատժի, նստել է բանտում։

Շահի պալատում ստացվել է Էյն-ուդ-Դօվլէից Թաւրիզից հետևեալ հեռագիրը. «Ուրիշ ելք չեմ կարողանում գտնել, բայց եթէ համաձայնվել սահմանադրականների բոլոր պահանջներին և անմիջապէս հրաւիրել մեջլիսը։ Կռիւը անյուսալի է»։ Շահի հիւանդութեան պատճառով հեռագիրը յանձնել են Էմիր-Ջենգին, որը իսկոյն հեռագրում է պատասխանը—«Թաւրիզը հողի հետ հաւասարեցնել»։

Կառավարութիւնը Թեհրանի մսավաճառութեան վրա տուրք նշանակելու նպատակով յանձնել է մսավաճառութեան մենաշնորհը տասը հոգու։ Մօտ 500 մսավաճառներ «բաստ» են նստել յայտնի ռէակցիօներ սեիդ-Եզդիի տանը, պահանջելով շահից վերացնել այդ մենաշնորհը։ («Р. Сл.»)

—

(Սեփ. թղթակ.)

Թաւրիզ, 6 սեպտ.

Իգօ խանը (Իզաթուլլա խան, Մակուի խանի եղբօր որդին) մի քանի օր առաջ Աջու կամուրջի մօտ ջարդ ուտելով սահմանադրականներից հեռացել էր Մարանդ։ Այժմ հաստատ աղբիւրից տեղեկանում ենք, որ Մարանդից կրկին վերադարձել է և ներկայումս գտնվում է քաղաքից 40 վերստ հեռաւորութեան վրա՝ Սօֆիան գիւղում։ Ձիաւոր և հետևակ զօրքի թիւը 2000 է, ունի չորս թնդանօթ։ Զօրքը ակամայից է եկել կռւելու, որովհետև դրանց մեծամասնութիւնը հէնց այն ըմբոստ մասսան է, որ անցեալ տարի Պարսկաստանի սահմաններից դուրս քշեց Մակուի խանին։

Մի ականատես պատմում էր, որ համարեա ամեն օր բանակում «պարսկական պատիժներ» (ականջ կտրել, քիթ ծակել, ոտքը ենթարկել և այլն) անպակաս են այն զինւորների համար, որոնք զանազան պատճառաբանութեամբ ուզում են բանակից հեռանալ։

Երէկ ռուսաց հիւպատոսարանի պօստը, որով վաճառականները արծաթ դրամ էին փոխադրում Ուրմիա, քաղաքի շրջակայքից կասկածանքի ենթարկվելով սահմանադրականների կողմից (նախ համարելով ռազմամթերք, ապա հայթայթումն միապետական բանակի) քաղաք դարձաւ։ Անջումանում ստուգվելուց յետոյ վաճառականներին իրաւունք տրվեց, բայց այլևս ոչ ոք ինկ-չարեց դրամները վտանգի ենթարկելու։ Պօստը միմիայն հիւպատոսարանի ծառայողներով և նամակներով ճանապարհվեց։ Երեկոյեան ժամը 6-ին սարդարի (Սաթթար խանի՝ ժողովրդից ստացած տիտղոսը) հրամանով մունետիկը յայտարարում էր, որ ոչ ոք այլևս իրաւունք չունի քաղաքից հեռանալու, և այն իշապանները, ձիապանները կամ կառապանները, որոնք կը համարձակեն ճանապարհորդներ փոխադրել քաղաքից դուրս՝ թէկուզ օտարահպատակներ, թէ իրանք և թէ իրանց ճանապարհորդները զոհ կը դառնան յեղափոխականների անողոք գնդակներին։ Այս որոշումը խիստ նպաստաւոր պայման է սահմանադրականների համար, որով բաւական դըժուարութիւնների դուռն է բացվում կառավարութեան համար, եթէ վերջինս փորձ անելու լինի առաջարկել օտարահպատակներին քաղաքից հեռանալ։ Երէկվայ այդ յայտարարութեան շնորհիւ այսօրվայ ճանապարհորդները բոլորը մնացին. դեռ անյայտ է, թէ բացառիկ հանգամանքներ նկատառութեան կառնվեն՝ թէ ո՛չ։

Այսօրվայ համար քանի օր էր խիստ տարածված կարծիք կար, որ Էյն-ուդ-Դօվլէն պիտի կտրական միջոցների դիմէ։ Երկու թնդանօթներ արդէն բարձրացրած են քաղաքի արևելեան կողմի բլրակների վրա, բերանները դէպի քաղաք ուղղած։ Էյն-ուդ-Դօվլէի այսպիսի տատանումը վերագրում են այն անձնական երկիւղին, որը ծնունդ է առնում տերրորիստի սպառնացյալ ուռուականի սաւառնումից··· Այսուհանդերձ խօսվում է, որ հեռագիր է տրված շահին վերջնական հրահանգների առիթով։ Ի՞նչ պիտի բերի շահի հեռագիրը. անհաւատալի հաշտութեան աւետի՞քը, թէ՞ գոյժը արիւնաթաթաւ «սկսվեց»-ի։

Իգօ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՆՔԻ ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆ ՎԷՃԸ

—

«Մշակի» № 189-ի մէջ, «Ներքին լուրեր» շարքում, կարդում ենք. «Վանքի աւագ եկեղեցու քահանայական վիճելի կնճռոտ հարցը լուծվեց երկու կողմերի համար շահեկան մտքով։ Անցեալները տեղի ունեցաւ Սարգիս սարկ. Խուցեանի և Սարգիս սարկ. Ալեխանեանի ձեռնադրութիւնը»։

Այո՛, երկու կողմերի համար. բայց երրորդ ամենակարևոր կո՞ղմը, բայց անմարմին ճշմարտութի՞ւնը, բայց սկզբո՞ւնքը։ Դրանք ոչինչ. միայն թէ Խուցեանի և Ալեխանեանի կուսակիցները գոհ լինեն, վերջացաւ գնաց։ Ուրեմն վիճող կողմերի համար կանոնի, լաւ կամ վատ, արդար կամ անարդար լինելու խնդիր չը կար, այլ այդ միայն պատրուակ էր իրանց ուզածը, իրանց կամքը առաջ տանելու կանոնաւորութեան արտաքին շղարշի տակ ծածկած։

Մի վայրկեան, խիստ ափսոսալով և մեր զայրոյթը զսպելով, ընդունենք այդ—հասկանալի շահագրգիռ կողմերի համար, բայց ի՞նչ ասենք մեզ առաջնորդողներին, ի՞նչ ասենք մեզ կանոններ տւողներին և վերջապէս ի՞նչ ասենք այդ կանոնների ճիշտ գործադրութեան վրա հսկելու պաշտօն ու պարտք ունեցող մեր իշխանութեան։

Եւ մեր այս թշուառ պայմանների մէջ, երբ ժողովուրդը արդարութիւն ասելով իր քէֆն է հասկանում, երբ մեր հոգևոր իշխանութիւնը կանոն ասելով կանոնի իմաստը և պահանջը իսպառ մի կողմն է թողնում և երկու կողմերին էլ շահելու ճանապարհո՞ւմ է ընթանում, ասում ենք, որ այս թշուառ պայմանների մէջ կարգ, կանոն, օրէնք և ճշմարտութիւն ենք որոնում··· Որպիսի՜ խնդութիւն։

Վանքի աւագ եկեղեցու երկու սարկաւագների ձեռնադրութիւնը ամենապերճախօս վկայականն է մեր հոգևոր թեմական թէ էջմիածնական իշխանութեան մարդահաճոյ, երկերեսանի ուղղութեան և ընթացքի. ո՛չ այսչափ, այլ և՛ այն. վկայականն է, որ օրէնք, կանոն, արդարութիւն, ճշմարտութիւն փնտռվում չեն նաև այնտեղ, ուր հէնց օրէնքի և կանոնի պահպանութեան պաշտօնեաներն ու պաշտօնավայրերն են···

«Եւ զի՞նչ է ճշմարտութիւն»—դառն ու խայթառակ առեղծուածը միշտ կայ ու կը մնայ յաւիտենապէս նախատինք պիղատոսածիտ և պիղատոսասիրտ մեր հոգևոր դատաւորների համար···

Մէտ

ԽՕԼԵՐԱ

—

◆ Թիֆլիսում սեպտեմբերի 10-ին հիւանդացաւ միայն մի մարդ—Գէորգ Դաւթեանը, 40 տարեկան, 9-րդ քաղաքամասում, Ելիզավետինսկայա փողոցում, № 22 տանը։

◆ Հակախօլերային ձեռնարկութիւնների համար քաղաքային դուման հաստատել է վարչութեան առաջարկած 8444 րուբլին։

◆ Սեպտ. 9 ին խօլերայով հիւանդացած Լուկերիա Վասիլևվան միւս օրն ևեթ մեռաւ։

◆ Վերայի աւդիտօրիայում կիրակի, սեպտեմբերի 14-ին, զուարճասիրաց ընկերութեան հրաւէրով բժ. Խատիսեան մի հանրամատչելի դասախօսութիւն կը կարդայ խօլերայի և նրանից պաշտպանվելու մասին։

◆ Ընդամենը մինչև օրս հակախօլերա-

ցին պատուաստումներ ընդունել են 3501 հոգի։

◆ Պետերբուրգից սեպտեմբերի 8-ին հեռագրում են «Каспій» լրագրին, որ խոլերայով հիւանդացողների թիւը չէ պակասում, և միևնոյն ժամանակ աւելանում է մահացութեան տոկոսը։ Օրական մեռնողների թիւը հասնում է 150 հոգու։ Ներկայումս արձանագրված խոլերայով հիւանդացողների թիւը հասել է 1472 հոգու։

«Баку» լրագրին Պետերբուրգից սեպտեմբերի 9-ին հեռագրում են. «Երէկ Պետերբուրգի բոլոր եկեղեցիներում աղօթքներ են կարդացվել խոլերայի դադարման համար»։

◆ Մոսկվայի բակտերիօլոգիական ինստիտուտը, որից ստացվում է շիճուկը (վակցինան) հակախոլերային պատուաստումների համար, հետևեալ տեղեկութիւններն է հաղորդում. «Խոլերայի դէմ պատուաստումը ներկայացնում է ասխական խոլերայի եփած ու կոտորված քացիլների շղախը (եփած ու աւելացրած նրա վրա 0,5% կորբոլեան թըթուտ), որի 1 խորանարդ սանտիմետր հեղուկի մէջ պարունակում է 0,002 գր. բակտերիաներ, և գործադրվում է միայն նախապաշտպանութեան նպատակների համար, այլ ոչ բժշկելու, ըստորում դրա սրսկմանը կարող են ենթարկվել միայն բոլորովին առողջ մարդիկ։ Խորհուրդ է տրվում պատուաստումը կըրկնել 1—2 անգամ 7—8 օրվայ ընթացքում։ Խոլերային վարակումից ազատ կարելի է միալ երկու, իսկ աւելի յուսալի է երեք անգամ սրսկումից յետոյ և անվտանգելի է դառնում սովորաբար վերջին սրսկումից 5—7 օր անց։

Պատուաստումը պահպանում է իր զօրութիւնը մօտ մի տարի, նուազեցնելով խօլերայով հիւանդացողների ու մահացողների թիւը։

Որևէ տկարութեան դէպքում, մանաւանդ մարսողական օրգանների հիւանդութեան, մարմնի ջերմութիւնը աւելացած ու յղութեան ժամանակ պատուաստումներ անել հարկաւոր չէ։

Սրսկումից 3—6 ժամ յետոյ ծակված տեղում ստացվում է ուռոյց, կաշուի կարմրումն, ցաւեր, մարմնի տաքութիւնը բարձրանում է (երբեմն մինչև 39°/₀), -ըէակցիայի սովորական երևոյթները շարունակվում են 12 ժամից ոչ աւելի և ոչ մի վնաս չեն հասցնում առողջութեանը։

◆ Պետերբուրգում, սեպտ. 9-ի ժամը 12-ից մինչև 10-ի ժամը 12-ը հիւանդացան 393, մեռան 155 հոգի։ Նահանգում սեպտ. 6—8 հիւանդացել են 81, մեռել են 11 հոգի։

◆ Կրօնշտադում սեպտ. 4-ին և 5-ին երևան են հանել խոլերայի դէպքեր։

◆ Բուխարայում և Ջարջույում սեպտ. 3-ին եղել են խոլերայի դէպքեր։

◆ Խոլերան շարունակում է նորանոր զոհեր տանել Աստրախանի, Վորոնէժի, Եկատերինօսլաւի, Կալուգայի, Կերչի, Կոստրոմայի, Նիժնի, Օրեօլի և այլ նահանգներում։

◆ Գանձակում սեպտ. 9-ին հիւանդացան 7, մեռան 4 հոգի։ («Հ. Գ.»)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Հասարակական կլուբում ամեն շաբաթ երեկոները (շաբաթ օրերով) վերսկըսվելու են երեկոյթները սեպտեմբերի 13-ից նոր շինութեան մէջ—բօրսայի դահլիճում (Արմեանսկի բազար, տ. վարկային ընկ.)։ Առաջին երեկոն նուիրված կը լինի կոմս Լ. Ն. Տօլստոյի գրուածքների ընթերցման և մեկնութեան։ Կը կարդան տ. Մ. Տրօպ («Յարութիւն» վէպից), Իւ. Կորեակով («Պատերազմ և խաղաղութիւնից»), Ն. Սիվկով կը կարդայ մի ռեֆերատ՝ Տօլստոյի պատմական աշխարհահայեացքների և երդ.-հաւ. Բուկշտէյն մի ռեֆերատ մահվան պատժի մասին։ Հասարակական կլուբի ընթերցարանը և գրասենեակը բացվելու են սեպտեմբերի 15-ից վարժուհիների ընկ. շինութեան մէջ (Բարեատինսկայա փող. № 6)։

◆ Ինչպէս գիտեն ընթերցողները, Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը Նաւթլուղ կայարանի մօտ գտնվող քաղաքային ազատ հողաբաժինները առաջարկեց երկաթուղային ծառայողներին կապալով վերցնել և այնտեղ կացարաններ հիմնել։ Երկաթուղային ծառայողները այժմ գտնում են, որ կապալի գինը վարչութիւնը թանգ է նշանակել, ուստի և միջնորդում են իջեցնել նրան։

◆ Թիֆլիսի էլեքտրաքարշի անօնիմ ընկերութիւնը տեղեկացրել է քաղաքային վարչութեան, որ նա Աւճալեան ձիաքարշը կը միացնէ էլեքտրաքարշի ընդհանուր ցանցի հետ քաղաքի մշակած երկու վարիանտներով, սակայն իրան է թողնում իրաւունք ասել երթևեկութիւնը այդ վարիանտներից մինի համաձայն՝ իր ընտրութեամբ։

◆ Այսօր նշանակված է դումայական ժողովրդական առողջութեան յանձնաժողովի նիստը Արամեանի կառուցած հիւանդանոցը սարքելու և պահպանելու հարցը քննելու համար։

◆ Կովկասեան անտառագործական կոմիտէտը սեպտեմբերի 15-ից Դաղստանի նահանգի Բուրայի վիճակի Ղասումքենդ գիւղում բանում է կրթական արհեստանոց անտառագործական գործուածքների համար։ Այդ արհեստանոցը գլուխ բերելու համար կոմիտէտը ուղարկել էր Յ. Փիրալեանին, որը և սեպտեմբերի 10-ին վերադարձաւ Թիֆլիս։

◆ Մուրացանի մահվան պատճառով՝ Թաղման կարգադիր յանձնաժողովը ստացել է վերջին օրերս, բացի «Մշակում» յիշվածներից, նաև 14 ցաւակցական հեռագիրներ Ռուսաստանի և արտասահմանի զանազան քաղաքներից։

◆ Երուանդ Լալայեանը վերադարձաւ Թիֆլիս իր կատարած պեղումների վայրից։ Պարոնը երկու ամիս շարունակ Նոր-Բայազէտի գաւառում շատ աջող պեղումներ կատարելուց յետ՝ լուսանկար Երմակովի հետ անցել է Նոր-Բայազէտի ամբողջ գաւառի և Վայոց ձորի ուշադրութեան արժանի բոլոր գիւղերը և նկարագրել ու նկարել հնութիւնները, տեսարանները, տիպերը և արձանագրութիւնները։ Այդ 300 լուսանկարներից, որոնք հրատարակվելու են «Ազգագրական Հանդէսի» և Մոսկվայի հնագիտական ընկերութեան հրատարակութեան մէջ, պ. Լալայեանը կազմելու է թէ լուսանկարչական և թէ ցինկօգրաֆիական ալբոմներ՝ համառօտ բացատրութիւններով։ Պարոնը ցանկանալով լիովին նուիրվել իր սիրած գործին՝ հրաժարվեց նաև գիմնազիայում ունեցած դասերից և մօտ օրերս կրկին ուղևորվում է Նոր-Բայազէտ՝ դարձեալ պեղումներ կատարելու։ Նրա կատարած պեղումների արդիւնքը պատկանում է Հայոց Ազգագրական ընկերութեան, ինչպէս և՝ այս ճանապարհորդութեան միջոցին պ. Երմակովի նկարած պատկերներից կէսը շինելու կամ լուսատիպ հանելու արտօնութիւնը։

◆ Թիֆլիսի պօստ-հեռագրական գրասենեակի կառավարիչը խնդրում է մեզ յայտնել, որ այս սեպտեմբերի 15-ից Թիֆլիսի պօստ-հեռագրական գրասենեակում խնայողական գանձատան կից մտցվում է եկամուտների և գրամագլուխների ապահովագրութեան շրջանառութիւն։

◆ Երէկ մեր խմբագրատուն մտան երկու այրի կանայք, որոնք յայտնեցին մեզ, թէ իրանք, նիւթական բոլոր միջոցներից զուրկ լինելով, անկարող են նոյնիսկ օրապահիկ չոր հաց մատակարարել իրանց անչափահաս երեխաներին։ Այդ կանայք ասում էին, թէ իրանք դիմել են Խուդադեան որբանոցի վարչութեանը, իրանց որբերին այդ հաստատութեան մէջ զետեղելու նպատակով, բայց վարչութիւնը մերժել է այդ որբերի ընդունելութիւնը, պատճառաբանելով որ ազատ տեղ չի կայ։ Այժմ այդ այրիները ցանկութիւն են յայտնում իրանց որբիկներին ժամանակաւոր անձանց յանձնելու որպէս որդեգիր։ Յիշեալ այրի կանանցից մին՝ Մարիամ Կարապետեանցը, որ ապրում է Վիննիյ վերիլէի վրա № 33 տանը, ունի չորս երեխայ, որոնցից երկուսն աղջիկ է 10 և 12 տարեկան, իսկ երկուսը տղայ՝ 6 և 7 տարեկան։ Միւս այրին՝ Սօֆիա Խանչալեանը, որ կենում է Հաւլաբարում Արտաբատսկայա փող. № 11, Սօֆիա Մարտիրոսեանի տանը, ունի նոյնպէս չորս երեխայ, որոնցից մինը տղայ է (խուլ ու համր) 7 տ., իսկ միւսները աղջիկ՝ 2, 6 և 9 տ.։ Այդ երեխաներից մէկն ու մէկին որդեգրել ցանկացող բարեսիրտ անձինք կարող են ուղղակի դիմել յիշեալ հասցէներով։

◆ Սօլօլակի թունէլում մնացել է փորելու միայն 18 սաժէն։

◆ Այսօր, երեկոյեան ժամը 7 ½-ին տեղի է ունենալու մէշչանների աւագի և նրա օգնականի ընտրութիւնը։

◆ Ռ. Գագլօյեվը միջնորդութիւն է յարուցել Թիֆլիսի նահանգապետի առաջ, որ թոյլատրվի իրան հրատարակել Թիֆլիսում օսերէն լեզուով շաբաթաթերթ «Իադինդզ» անունով։

◆ Թիֆլիսում հրատարակվող «Զանգակ» օրաթերթը, անկարող լինելով վճարել գեներալ նահանգապետի դրած 1000 րուբլի տուգանքը, ընդմիշտ դադարեցրեց իր գոյութիւնը։

◆ Վերադարձաւ Պետերբուրգից անդրկովկասեան երկաթուղիների կառավարիչ գ.-մ. Նէյգէբաուէրը։

◆ Թէոդոսիայում և առհասարակ Ղրիմի շրջանում սկսվել է խաղողի ճգնաժամ գլխաւոր բժիշկ Բերտենսօնի զեկուցման ազդեցութեան տակ։ Այլևս խաղող ոչ ոք չէ գնում արտահանելու համար։ Այգետէրերը, որոնք ապրում են իրանց այգիների բերքով, մնացել են շուարված և լքեալ կացութեան մէջ։

◆ Այս ուսումնական տարվանից ուղղափառ դաւանութեան եկեղեցական դպրոցների սաների համար հաստատված է դպրոցական զգեստ։

◆ Թիֆլիսի արքունական թատրօնում սեզօնի բացումը տեղի կունենայ, հաւանօրէն սեպտեմբերի 17-ին։

◆ Սեպտեմբերի 14-ին Թիֆլիսում տեղի կունենան գինւորական ձիարշաւներ։

◆ Ներսիսեան դպրոցի աշակերտներ Ա. բոյեան, Գրիգորեան և Սահակեան խնդրում են մեզ հնարաւորութիւն տալ իրանց՝ յայտնելու իրանց շնորհակալութիւնը «Լոյս» ընկերութեանը, որը իր սուղ միջոցներով վերոյիշեալների համար ուսուցիչ է վարձել, որպէսզի արձակուրդին ռուսերէնից կարողանան պատրաստվել, առանց որի այդ աշակերտները, իրանց ասելով, պիտի տեւէին մի ամբողջ տարի։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Թիֆլիսի պահնորդական բաժնի պաշտօնեայ պահեստի պրապորշչիկ Պորֆիրի Րակօզօնը նշանակված է 1-ին կարգի խուզարկու բաժնի կառավարչի պաշտօնակատար։

◆ Սեպտ. 10-ին Թուրքաց մէյդանում, Զախարիյ Կօբալեվի խանութից գողացել են 1000 րուբլու ապրանք։ Կասկածն ընկնում է պարսկահպատակ Կօնստանտին Մալխասեանի վրա, որը և ձերբակալված է։

◆ Սեպտեմբերի 10-ին ոստիկանութիւնը ձերբակալել է Թիֆլիսեցի Գրիգոր Յովհաննիսեանին, որ կազմակերպել էր Ակօպովի, Թօրօմանովի և Խարաեվի խանութներից կատարված գողութիւնը։ Նաև ձերբակալվել են Թիֆլիսեցի Սարգիս Խօչանով, Մ. Տէր Պօղոսեան և Բօրչալուի գաւառի բնակիչ Իօսիֆ Զիտով։

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

◆ «Իրշադ—Պրօգրէսս» հրատարակչական ընկերութիւնը, հարկադրված լինելով վերջ տալ իր գործունէութեանը, փակել էր փակել «Թարաքկի» (Առաջադիմութիւն) լրագիրը։ Սակայն հրատարակչական ընկերութեանը օգնութիւն հասաւ տեղական հարուստ առաջադէմ թուրք գործիչ Մուրթուզա Մուխտարօվը։ Նա իր վրա է առել լրագրի հրատարակչական մասը աշխատակիցների նախկին կազմով։ Լրագիրը լոյս է տեսնելու ամենայն օր Ահմեդ բէգ Աղայեվի խմբագրութեամբ։ Այդպիսով նիւթականի կողմից այդ առաջադիմական թուրք լրագրի վիճակը ապահովված պէտք է համարել։ Միևնոյն ժամանակ հաղորդում են, որ նոյն Մուխտարօվը մօտ ժամանակներս «Прогрессъ» անունով ռուսերէն մի լրագիր էլ է հրատարակելու։

◆ Սեպտեմբերի 5-ին Բագու են եկել և 6-ին ուղևորվել դէպի Միջին Ասիա ֆրանսիացի գրողներ Ւ. Մուլէն, որը «Revue habdamdaire» ֆրանսիական յայտնի ամսաթերթի հրատարակիչն է և Դէ-Թուրջի։ Նրանք գնում են Անդրկասպեան երկիրը ուսումնասիրելու, և այնտեղից վերադառնալով պիտի ներկայացնեն իրանց զեկուցումը «Ֆրանսիական Աշխարհագր. ընկերութեանը»։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

◆ Կառավարութիւնը մշակել է ու ներկայացնելու է Պետական Դումային օրինագիծ մամուլի մասին։ Այդ օրինագծի մէջից բոլորովին դուրս են հանված գոյութիւն ունեցող վարչական բոլոր խստութիւնները, այնպէս որ նրա համաձայն մամուլը պատասխանատու է միայն դատարանի առաջ։ («Г. М.»)

◆ Մօտ օրերս Պետերբուրգ է գալու Չերնօգօրիայի գահաժառանգ Դանիէլը։ Այդ այցելութեանը քաղաքական մեծ նշանակութիւն է տրվում և նրան շաղկապում են բալկանեան թերակղզու վրա կատարված վերջին անցքերի հետ։ Միաժամանակ խօսում են և այն, որ Ցետինէի ռուսաց մինիստր-ռեզիդենտ Մակսիմօվիչը հեռանում է իր պաշտօնից։ («Р. Сл.»)

◆ Թէ ինչ արագութեամբ օրըստօրէ աւելանում են Մօսկվա քաղաքի պարտքերը, ցոյց են տալիս հետևեալ թիւերը. 1901 թւին քաղաքի պարտքերի գումարը չէր աւելանում 23,000,000 րուբլուց։ Ապա այդ գումարը հասաւ 43,000,000 րուբլու։ Այս տարի Մոսկվայի պարտքը հասել է արդէն 70,000,000-ի։ 1909 թւին, ինկատի առնելով նոր փոխառութիւն անելու անհրաժեշտութիւնը, Մոսկվայի պարտքը կանցնի 100,000,000 րուբլուց։

◆ 1881 թւի օգոստոսի 14-ին Պետական կարգը և հասարակական հանգստութիւնը պահպանելու համար Բարձրագոյն հաստատութիւն ստացած օրէնքների գործադրութիւնը որոշված է շարունակել մի տարի ևս, մինչև 1909 թւի սեպտեմբերի 4-ը։ («Б.В.»)

◆ Ներկայ ամարային երեք ամսվայ ընթացքում լրագիրների վրա ադմինիստրատիվ կարգով նշանակված տուգանքների ընդհանուր գումարը հասել է 40,700 ր.։ Դրանցից Պետերբուրգի և Մոսկվայի մամուլը վճարել է 17,500 ր., Օդեսայինը 4000 ր., Կիեւինը՝ 2250 ր., իսկ մնացեալ գաւառական մամուլը՝ 6050 ր.։

◆ Կալանաւորված է առևտրական-արդիւնաբերական բանկի Ցարսկոյէ-Սելօյի բաժանմունքի կառավարիչ Ե. Ն. Գոլեաշկինը, որ վատնել է բաւականին խոշոր գումար, ինչպէս ասում են, մի քանի տասնեակ հազարների համար։

◆ Պետական թղթադրամներ պատրաստող էկսպեդիցիայում կատարվել է էլի մի նոր, հաշուով մի տարվայ մէջ 8-րդ, գողութիւն։ Այնպէս որ ներկայ տարվայ ընթացքում գողացված է մօտ 30,000 ր.։ Արհեստանոցի բանւորների մօտ կատարած խուզարկութիւնը ոչ մի արդիւնք չէ տուել։

(«Бирж. Вѣд.»)

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

Կահիրէ, 20 օգոստոս

Թիւրք յեղափոխութենէն և օրուայ հաւաճարակ անխորհուրդ խանդավառութենէն և անասողջապահիկ պաքշոտութիւններէն վերջ, օսմանեան սահմանադրական կառավարութեան բնական ընթացքը ժամանակին ամենակարևոր և հրատապ հարցը կը մնայ։ Ի՞նչ ուղղութեան պիտի հետևի նոր ռէժիմը, պիտի յաջողի Թիւրքիայի բազմատարր, իրարահալած, կրօնքով, բարքով, արեամբ և կազմուածքով (tempérement) իրարմէ հեռու և թշնամի ազգութիւններու մէջ համերաշխ քաղաքականութիւն մը բռնել և անոնց օսմանեան կայսրութեան ամբողջութեանը վնասելու իր հպատակ ազգութեանց ինքնուրոյնութիւնը յարգել և անոնց իբր ուրոյն ժողովուրդ յառաջդիմութիւննին ապահովելով՝ ապահովցնել և իր շուրջը անոնց գործօն և անհրաժեշտ աջակցութիւնը, պետութեան փշոտ և ալեկոծ ղեկը արժանապէս և հզօր բազուկներով առաջ տանելու համար։

Հարկ է խոստովանիլ, որ նոր կառավարութիւնը մեծ և անակնկալ դժուարութեան դէմ կը գտնուի։ Թիւրք ժողովուրդը՝ բնականաբար դեռ անընտելազատական և սահմանադրական ռէժիմի մը՝ տարակուսելի է թէ որ աստիճան պիտի կրնայ օգտեցնել զայն, մանաւանդ որ ինքն է մեծամասն ու տիրող տարրը, ինչպէս և կուզէ ըլլալ ղեկավարը՝ այս ամենի մէջ, մինչ փոքր և հպատակ ազգերը, որ նոր կարգերու բերմամբ իրենց չափ և հաւասար իրաւունքներով պիտի օգտուին, շատ աւելի պատրաստուած են, ընդունակ և կարող, օգտուելու և օգտեցնելու սահմանադրական իշխանութիւն մը։

Յեղափոխութեան և նորերուն յաղթանակի այս օրերուն մէջ, երբ կայսրութեան բռնապետական կամ ընդդիմադիր տարրերը ձայներնին կտրած, սուսիկ փուսիկ որջերնին քաշուած, լուռ կը մնան, սակայն հագիւ թէ նորէն հին ինքնիշխան, կամայական և բռնաւոր ռէժիմին վերահաստատումէն յոյսը կտրած ըլլան։ Ահա քանի մը օրերէ ի վեր կայսրութեան այս ու այն տարբեր կէտերէն՝ և նոյն իսկ գինւորաց մէջ՝ հակասահմանադրական ծգտումներու, գլուխ բարձրացնելու և բռնապետութեան ի նպաստ ձայներ կը լսուին։ Եթէ ատոնց յարին և միանան միւսներն ալ, որ այժմ լուռ օրեր կը համրեն ու կը հաշուեն՝ և ըստ որում իրենց թիւը քիչ չէ և մանաւանդ որ երկրին նիւթական ոյժն ալ իրենց ձեռքին մէջ ամբարուած ունին, անկարելի չէ ենթադրել, որ նորածիլ սահմանադրութիւնը իր գոյութիւնը հաստատելէ և մեծնալէ առաջ պէտք պիտի ունենայ կռուելու ներքին հզօր հակառակորդներու հետ, կարենալ յաղթելու և կառավարելու համար։

Ազատական թիւրքերը այդ դժուարին գործը աւելի կամ պակաս արագ և յաջողապէս գլուխ հանելու համար՝ պէտք ունին, և ասիկա հաստատօրէն մէջէ հանելու չէ, այն տարրերուն սերտ աջակցութեանը, որոնք մեծապէս և նոյնիսկ իրենցմէ աւելի ի վնաս իրենց ինքնուրոյնութեան պատրաստեցին և նպաստաւորեցին սահմանադրական հողը։

Եւ այդ անհրաժեշտ աջակցութեան ապահովութիւնը կապուած կը մնայ միմիայն դէպի հպատակ ազգերը իրենց հետևելիք լուսամիտ, լայնամիտ և արդար քաղաքականութենէն, որ կը կայանայ՝ պարզ խօսքերով՝ անոնց իւրաքանչիւրին իրենց երկրին մէջ ինքնավար-ապակեդրոնացման մը մէջ, ընդ հովանեաւ օսմանեան գերիշխան կառավարութեան։

Հպատակ ազգութիւններուն ուրոյն պայմանները գոհացնելով է որ օսմանեան միութիւն մը կարելի կըլլայ ապահովել։ Այդ հանգամանքէն կախում պիտի ունենայ նոյնպէս եւրոպական անմիջական մի ջամտութեան մը հաւանականութեան հեռացումը, ինչ որ անհուսօրէն պիտի դիւրանայ և անխուսափելի դառնայ այդ ազգութիւններուն դժգոհութեամբը։

Իսկ թէ այդ կարգի միջամտութիւններ՝ դրուած ըլլալով Թիւրքիոյ միջազգային կացութիւնը և միւս պետութեանց մասնաւոր միտումները՝ մինչև ո՞ւր կրնան հասնիլ և հասցնել մանաւանդ Թիւրքիան, ատիկա ծանօթ է և աւելորդ իսկ է ատոր վրայ ծանրանալ։

Սահմանադրութեան հրատարակումէն շատ ժամանակ չէ անցած արդէն, որ Եւրոպան, իր առերևոյթս համակրութեան քօղին տակէն, որոշապէս կը ցոլացնէ իր դժգոհութիւնը իրաց նորաստեղծ կացութեան և խաղաղ Թիւրքիոյ մը (°) գոյութեան հեռապատկերին հանդէպ։ Եւ ըստ որում արտաքին միջամտութիւնքը գրեթէ միշտ իրենց պատճառը փոքր ազգութեանց վիճակէն կառնեն, եթէ ոչ բոլորովին, գէթ շատ պարագայից տակ այդ անհաճոյ միջամտութիւնքը արգիլելու և չէզոքացնելու համար, նոյն այդ փոքր ազգութիւնները առաջնակարգ ծառայութիւն մը կրնան մատուցանել Թիւրքիոյ և անոր ամբողջութեան գաղափարին։

Ուստի նոր Թիւրքիոյ վարիչները մոռնալու և իրենց դիւրին յաղթանակէն գինովցած արհամարհելու չեն հպատակ ժողովուրդներուն ինքնուրոյնութիւնը և ազգային ազատ զարգացումը ապահովող պայմանները յարգելու պարագան. միշտ՝ հարկ է կրկնել՝ օսմանեան կայսրութեան գերիշխան հովանաւորութեան տակ, որով միայն կարելի պիտի ըլլայ զանոնք գոհացնել և ընդհանուր միութեան շուրջը հաւաքել։

Խիստ կարևոր խնդիր մը ահա, որ աչքահան ընելու չէ։

Մասնաւորաբար մեզ համար գալով, մեր լածին նայած, ազատական Թիւրք պետութեն Անձէգ Րիզա բէյը, որ վերջերս Ժընէվ կը գտնուէր Դաշնակցութեան արեւմտեան բիւրոյին հետ իրենց ապագայ հետևելիք ուղղութեան վրայ բանակցելու համար՝ միշտ հիմնեալ իրենց քօնգրէսին նախորոշ հիմանց վրայ՝ չեն յաջողած համաձայնութեան մը միջին եզրը գտնել։ Թիւրք մոլի ազգայնականին և գունափոփոխ Դաշնակցութեան պահանջումներն անհնար եղած է հաշտեցնել։ Մինը՝ ինչպէս ըսինք, իր դիւրին և անակնկալ յաջողութենէն արբաշիռ, միւսն իր մաքրամաքուր և անսխալ գործունէութեան անյաղթելի զօրութենէն յաւակնոտ, անհամաձայն, հարկ եղած է բուն իսկ Թիւրք հողին վրայ —Սալօնիկ—կազմուած ժողովին մէջ որոշել նոր Թիւրքիոյ ապագայ ուղղութեան ծրագիրը. բան մը որ գրեթէ կը ջնջէ կամ կը տկարացնէ Պարիզի քօնգրէսին մէջ ընդունուած պայմանները։

Անշուշտ մեր կողմէն խիստ ծայրայեղ և անընդունելի պահանջներ դնել ներկայ պարագային մէջ խելացութիւն մը պիտի չըլլար։ Մենք որ պէտք ունինք հանգստի և կազդուրման, մենք որ մեր ցայժմ ըրած անհաշիւ գործունէութեամբ և մեր տկարացմամբ միմիայն ազատական Թիւրքերու դատին հասունացման ծառայելով՝ այնքան ուժասպառ և գրեթէ հոգեվարք վիճակի մէջ կը գտնուինք, որ չենք կարող ոտքի մէկ հարուածով և թեթևօրէն ձգել և անարգել նոր ռէժիմին նպաստաւոր պայմանները, թէև անոնք լիովին չգոհացնեն մեզ բնաւ, բայց գէթ մեր անհատականութեան և անտանելի վիճակին մէջ ոգեւոր հանգստի մը թանկագին րոպէ մը կընծայեն. սակայն շատ աւելի սխալ և վնասակար պիտի ըլլայ Թիւրք ազատականներուն արհամարհանքը, որ պարզապէս օսմանեան նորստաց ազատութիւնը և նոյնիսկ գոյութիւնը պիտի վտանգէ, ի վնաս իրենց կուսակցներուն և ի շահ սուլթանին և Եւրոպային, որոնք ակնապիշ արդէն այդ հաւանական երկպառակութիւններուն կը սպասեն իրենց բռնաւոր և աւերիչ ցանցը կրկին Թիւրքիոյ դժբաղդ երկրին և ազգաբնակութեանց վրայ տարածելու համար։

Բուլղարները՝ ինչպէս վերջին հեռագիրները կը հաստատեն՝ այս կացութեան մէջն են, և եթէ Մակեդոնիոյ ինքնավարութեան հարցը որոշակի չիրականանայ, իրենց շարժումներով՝ կը սպառնան այդ անվերջ խնդիրը վերաբանալ Եւրոպայի առաջ...

Հայաստանի կացութիւնը նոյնպէս ոչ նուազ կարևոր է մակեդոնականէն։ Հոն՝ այդ արեան և բռնաբարութեանց դասական դժբաղդ երկրին մէջ՝ եթէ հայկական գաւառներու վիճակը և խաղաղ զարգացումը ապահովող ինքնավար օրէնքներ—բան մը որ խոստացուած է իշխան Սաբահէդդինի ծրագրին մէջ—անտեսուի, հաւաստիաբար ատիկա նոյնքան չարաղաստիկ պիտի ըլլայ Թիւրքիոյ համար, ռուսական ուղղակի միջամտութեան մը գերազանցապէս յարմար հող մը ընծայելով։

Այս վտանգը ևս պիտի նախատեսեն և դարմանել պիտի ուզեն։

Մին

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳՐ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ.

10 օգոստոսի

ՄՈՍԿՎԱ։ Համալսարանի խորհուրդը ռեկտոր ընտրեց վերստին պրոֆ. Մանուիլովին։

ՎԼԱԴԻՎՕՍՏՕԿ։ Պրիմօրեան շրջանի գինւորական նահանգապետի նախագահութեամբ կայացաւ մի խորհրդակցութիւն հիւսիսային ծովերի վրա հերթական ճանապարհորդական հաղորդակցութիւններ հաստատելու հարցի մասին։ Անհրաժեշտ ճանաչվեց պայմանագիր կապել տաս տարուց ոչ պակաս ժամանակով։

ՌԵՎԷԼ։ Պետրոս I-ին արձան կանգնեցնող յանձնաժողովը Էստլանդիայի ազնուականութիւնից ստացաւ 300 րուբլի իբրև մրցանակ տալու համար։

ՊԱՒԼՕՎՕ՝։ Գասլիանի մշակման փորձերը շատ փայլուն հետևանքներ տուին։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ուֆայի նահանգի կողմից Պետական Դումայի անդամ ընտրված Բլիւմէնտալը հրաժարվեց Պետական Դումայի անդամութիւնից։

Սեպտեմբերի 16-ին նշանակված է բիւջէտային յանձնաժողովի առաջին նիստը։

ՀԷԼՍԻՆԳՖՕՐՍ։ Տավաստգուսի մօտերը, գինւորական վարժութիւնների ժամանակ անակնկալ սպանվել է ֆինլանդական հրացանաձիգ գնդի հրամանատարը։ Քննութիւն է կատարվում։

Շվէդական գեներալ-հիւպատոսարանը տեղեկութիւն ստացաւ, որ, նկատի առնելով որ շվէդական կառավարութիւնը Նիւլանդիայի, Վըբօրգի, Լիբօբէրնէբօրգսկի և Ալանդեան կղզիները յայտարարել է խոլերայից վտանգաւոր, այստեղից գնացող նաւերը պէտք է բժշկական քննութեան ենթարկվեն Շվէդիայում նշանակած տեղերում։

ՍՕՖԻԱ։ Կառավարութեան կարգադրութեամբ Թիւրք բուլղարական սահմանագըլխում բռնեցին և մինչև Սօֆիա բերին Կ. Պօլսից դուրս եկած դաշնադրութեան գնացքը։ Այս միջոցը կը գործադրվի մինչև այն ժամանակ, երբ Բօլգարիայի պահանջները կը գործադրվին արևելեան երկաթուղիների վարչութիւնից։

ՍՕՖԻԱ։ Արևելեան երկաթուղիների Ներ-

կայացուցիչը յայտնեց ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրին, որ, նկատի առնելով գործադուլի վախճանը, նա պէտք է հեռացնէ բոլգարական այն երկաթուղին, որ երթեւեկում է բոլգարական հողի վրա։ Մինիստրը պատասխանեց, որ ծառայութիւնը չէ կարելի յանձնել այն մարմնին, որ Կ. Պոլսից յայտարարում և դադարեցնում է գործադուլը, մինչդեռ միւս կողմից, անգամ գործադուլի ժամանակ էլ երթեւեկում էին Թիւրքական գլխաւորական գնացքներ։ Այդ պատճառով բոլգարական կառավարութիւնը պէտք է ընկերութեան հետ կարգի բերէ մի շարք հարցեր, որոնք առաջ են գալիս պետութեան և ազգային ապահովութեան շահերը։ Մնացածում ընկերութեան սեփականութեան իրաւունքը կը պահպանվի։

Ժամ. խմբագիր՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հրատարակութիւն Աւետիս Պօղոսեանի հրատարակչական ֆօնդի
Լոյս տեսաւ
ՓՆՋԻԿ
մանկական երգարան եւրոպական նօտաներով
Նիւթ հայ դպրոցների I, II և III բաժանմ.
Կազմեց ԱԶԱՏ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆՑ
Գինն է 30 կոպ.։
Դիմել «Գուտտենբերգ» և «Փարոս» գրախանութներին և կազմողին՝ Նորաշէնի օր. ծխական դպրոց, Дворянская № 17.
(ապ.) 10—10

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
Ա. ԱԹԱՆԱՍԵԱՆԻ
ԴԱՍԱԳԻՐՔ
ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
մարդ, կենդանի, բոյս և հանք
Դասընթացք հայոց ժողովրդական և քաղաքային դպրոցների III, IV և V տարիների համար։
Հիմնովին բարեփոխած. հարստացրած նոր նիւթերով և մօտ 130 նկարներով։
Գինն է 70 կ.
Դիմել Թիֆլիս Աշ. Աթանասեանին «Խաթարալայի» խմբագրատուն, կամ «Գուտտենբերգ» գրախանութին։
10—9

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Բագուի Հայոց Կուլտուր. Միութեան
I
ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

1. Ժողովրդական գրադարան		
№ 1. Վիրէլմ Տէլլ		5 կ.
№ 2. Ցրէնի		5 կ.
№ 3. Թէ ինչպէս պէտք է հիմնել վարկային ընկերութիւններ		5 կ.
№ 4. Բամբակի մշակութիւնը		3 կ.
№ 6. Կռակ		5 կ.
2. Պատանեկական գրադարան		
№ 1. Անգլուխ ձիաւորը հեղ. Մայն Րիդի	I. մաս	30 կ.
№ 2. » »	I. »	30 կ.
№ 3. » »	II. »	30 կ.
№ 5. » »	III. »	30 կ.
№ 4. Գ անտ Նաւապետի որդիքը հեղ. Ժիւլ Վերնի I մաս		30 կ.
№ 6. Գրանտ Նաւապետի որդիքը հեղ. Ժիւլ Վերնի I մաս		30 կ.
№ 7. Շէրլօկ Հօլմսի արկածներից, ուշացած վրէժխնդրութիւն ա. մ.		30 կ.
№ 8 Նոյնը բ. մ.		30 կ.
№ 9 Գրանտ Նաւապետի որդիքը հեղ. Ժիւլ Վերնի II մաս		30 կ.
№ 10 Նոյնը III մաս		30 կ.
3. Դասագրքեր		
№ 1. Խրեստոմատիա Ս. Մանդինեանի II գիրք		75 կ.
4. Պատմական գրադարան		
№ 1. Դիւան հայոց պատմութեան Գիւտ ա. ք. Աղանեանի		4 ր.—
5. Բանաստեղծական գրադարան		
№ 1. Յովհ. Յովհաննիսեանի բանաստեղծութիւնները		1 ր. 50 կ.
6. Գեղարուեստական գրադարան		
№ Վէրք Հայաստանի հեղ. Խ. Աբովեանի		50 կ.

II
Լոյս են տեսել և ՄԻՈՒԹԵԱՆ հրատարակած հետեւեալ գրքերը

1. Վարկային ընկ. կանոնադրութ.	30 կ.
2. Голодъ. Զաւարեանի	30 կ.
3. Կանոնագիր գիւղական կամ ընկերական շտեմարան-գանձարանի Ս. Զաւարեանի	2 կ.

III
ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ հրատարակութեամբ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԻ ՇՈՒՏՈՎ
1. Ժողովրդական գրադարան
Գործնական շերամապահ. գինն է 5 կ.
2. Մանկական գրադարան
№ 1 Կօշիկ հագնող կատուն
Շարունակվում է բաժանորդագրութիւն «ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ»

Բագու	5 ր.
Ուրիշ քաղաքները	6 ր.
Արտասահման	22 ֆր. կամ 8 ր.

Իւրաքանչիւր գրքի
Գինն է 30 կ.
Դիմել՝ Контора Бакинск. Армянск. Культурнаго Союза, Красноводская ул. д. И. Д. Адамова. Баку.
10—9

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹԵԱՆ ՈՒՍԱՆՈՂ
Լաւ ծանօթ ֆրանսերէնին, փնտրում է դասեր. համաձայն է և ապրուստի փոխարէն։ Հարցնել «Մշակի» խմբագրատանը։
1—1

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
ԴԱՍԱԳԻՐՔ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
Նախապատմական մարդը
—) և (—
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱՍՊԵԼՆԵՐ
25 պատկերով և 2 գունաւոր մեծ քարտէզով։
III բաժանմունքի դասընթացք
Ցատկապէս պատրաստված 1906 թ. հայոց ծխական դպրոցների համար մշակված ծրագրի համաձայն։
Կազմեցին
Գ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ և Ռ. ԽԱՆ-ԱԶԱՏ
ԳԻՆԸ 50 ԿՈՊԷԿ
Դիմել «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցին կամ կազմողներին՝ Тифлисъ, Сурпъ-Нишанское училище.
10—6

Վառ. եւ Ստ.
Սմբատեանների
Միջնակարգ դպրոցների երկսեռ երեխաների նախապատրաստական ուսումնարանում (Ռօստովից Դ/վ) ընդունելութիւնները սկսված են։ Դասերը սկսվել են սեպտ. 1-ին։ Կայ երկու գիշերօթիկի տեղ։ Ներսիսեան փակված զուգընթաց դասարանի աշակերտներին առանձին գիշուժ։
Սօլօլակ, փողոց Պասկեվիչի, № 13.
(չ. ու. շ.) 5—2

Ուսումնարան-պանսիոն ՅՈՎՍԷՓ Մելիք-Ջհանեանցի
Церковая ул. д. № 11. [близъ памятника Воронцова]
Ընդունվում են աշակերտներ գիշերօթիկ և երթեւեկ և պատրաստում են բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար։ Աւանդվում են ռուս, հայ, գերման, լատին և ֆրանսիական լեզուներ։ Այստեղ կազմակերպված են և խմբական պարապմունքներ միջնակարգ դպրոցների բարձր դասարաններ մտնել ցանկացողների համար։ Առարկաներ աւանդելու համար հրաւիրված են մասնագէտ ուսուցիչներ։ Ի միջի այլոց աւանդվում է և խալերէն։
(օ. մ.) 10—2

Ջգրաշէնի ծխ. դպրոցների հոգաբարձութիւնը որոշել է այս տարի բանալ առաջին դասարան. եթէ խնդրատուների թիւը 30 ի հասնի։ Ուսման տարեկան վճարը 20 ր. է նշանակված։ Ցանկացողները թող շտապեն մինչև սեպտեմբերի 20 ը իրանց խնդիրները ներկայացնել հոգաբարձութեան։
Հոգաբարձութիւն
(10, 11, 12, 13, 14) 5—3

„ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ"
գրավաճառանոցում վաճառվում են Աւետիս Պօղոսեանի հրատարակչական ֆօնդի հետեւեալ հրատարակութիւնները.

№ 1. Պատկերներ կենդանիների կեանքից (պատկերազարդ մանկական)	40 կ.
№ 2. Լ. Ն. Տօլստոյ.—Ժողովրդական պատմուածքներ Ա. պրակ	30 կ.
№ 3. Վիլհելմ Հաուֆ.—Ինքնակոչ իշխանը (պատկերազարդ, մանկական)	10 կ.
№ 4. Լ. Ն. Տօլստոյ.—Ժողովրդական պատմուածքներ Բ. պրակ	20 կ.
№ 5. Փնջիկ, մանկական երգարան եւրոպական նօտաներով, կազմեց Ազատ Մանուկեան	30 կ.

(օ. մ.) 10—1

Լոյս տեսաւ
Մ. ԱԲԵՂԵԱՆԻ
1. ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, ուղղագրական կանոններով և վարժութիւններով. առօրին դասընթաց, երկրորդ տպագրութիւն, մշակած և բարեփոխած, գինն է 30 կոպ.։ Զեղչ 20%։
2. ՈՒՂՂԱԳՐԱԿԱՆ ՑՈՒՑՈՒՄՆԵՐ. Գայլ և գայլի պատահարներ. Թելադրութեան համար պատրաստված. գինն է 15 կ.։ Զեղչ %։
Վաճառվում են
3. ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐԻ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, գինն է 75 կ.։ Զեղչով 50 կ.։ Զեղչ կը լինի միայն գումարով գնողների համար։
Դիմել՝ Эчміадзинъ, академія, Мануку Абегіанъ, կամ Тифлисъ. Арташесу Абегіанъ, Арм. Нерсисянъ Семинарія.
(3, 5, 9, 12, 14, 17) 6—3

ԲԱԳՈՒԻ ՀԱՅՈՑ ԿՈՒԼՏՈՒՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀՈՂԱՅԻՆ ՍԵԿՑԻԱՆ
յայտնում է, որ բացել է բաժանորդագրութիւն իր կազմած
ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԻ ՔԱՐՏԷԶԻ,
որտեղ ցուցադրված կը լինեն Անդրկովկասում հայ ազգաբնակութեան բնական վայրերը։
Քարտէզի մասշտաբը—1 դիւյմը 20 վերստ։
Բաժանորդագրութեան ժամանակ ամեն մի հատը կարժենայ 5 ր. Լոյս տեսնելուց՝ քարտէզի գինը բաւականաչափ կը բարձրանայ։
Քարտէզը պատրաստ կը լինի հոկտեմբեր ամսին։ Բաժանորդ կարելի է գրվել կամ Միութեան գաւառական բաժանմունքներում, կամ թէ ուղղակի դիմելով Баку, Б. А. Культурному Союзу, Красноводская у., д. И. Д. Адамова.

Եյսկի հայոց եկեղեցու համար հարկաւոր է շուտով մի երիտասարդ, հմուտ եկեղեցական երգեցողութիւնից, համեստ սպասաւոր, որ պէտք է թէ քաղաքում և թէ շրջակայքում քահանայի հետ շրջի հովւութեան և օրինակատարութեան, որովհետև տեղս մի քահանայ է և մի սպասաւոր պէտք է լինի. դպրութիւն անողը ժամկոչն է։ Ռոճիկ կամ բնակարան լինելու չէ, այլ պէտք է բաւականանալ արդիւնքով։ Եթէ ուսումնաւարտ լինի, նարող է ունենալ և մասնաւոր դասեր։ Ցանկացողը դիմելու է այս հասցէով Въ г. Ейскъ (Куб. об). Ктитору армянской церкви Михаилу Гамбарцумянцу, կամ отцу протоіерею Сукіасянцу.
(չ. ու.) 3—2

Թիֆլիսի Քաղաքային Խորհրդարանի
յայտարարում է ի գիտութիւն ամենքի, որ քաղաքային կենտրոնական բուժարանում (Մուխրանսկայա փող., տ. Տէր Յովսէփեանցի, տելեֆօն № 39) շուտափոյթ բժշկական օգնութիւն հասցնելու համար սահմանված է թէ ցերեկը և թէ գիշերը հերթապահութիւն բժիշկներից և ֆելդշերներից։
(ա. օ.) 3—2

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՍԱՆԻՏԱՐԱԿԱՆ-ԳՈՐԾԱԴԻՐ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԸ
խնդրում է Թիֆլիսում գտնվող և գործող բժիշկներին, որոնք կը կամենային սանիտարական հոգաբարձու լինել Մասնաժողովի անդամների իրաւունքներով, հաղորդել իրանց ցանկութիւնը Մասնաժողովի գրասենեակում (Մուխրանսկայա փող., տ. Տէր. Յովսէփեանի) լիազօր բժիշկ Գ. Ն. Ստեփանեանցին։
(ա. օ.) 3—2

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
Ը Ն Դ Հ Ա Ն Ո Ւ Ր
ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԳԻՐՔ
Բ. մաս (5-րդ տարվայ կամ բ. դասար. դասընթաց)
Ասիա, Աֆրիկա, Ամերիկա եւ Աւստրալիա
Ըստ Իվանովի և Կրուբերի
Փոխադրեց Ա. ԱԲԵՂԵԱՆ
Նոյն փոխադրողի՝ «ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԳԻՐՔ»
Ա. բնական մաս (4-րդ տարվայ դասընթացով)
Ա. մաս—70 կ., Բ. մաս 65 կ.։ Գումարով առնողներին 20 տոկոս զեղչ։ Դիմել Թիֆլիս, «Գուտտենբերգ» գրախանութ կամ փոխադրողին՝ Армян. Нерсисянъ Семинарія.
(5, 7, 10, 12, 14, 16) 6—4

Ա. ՓՈՐՍՈՒՂԵԱՆ

ԹՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՒ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ	Ա. տարի		25 կ.
» » » »	Բ. »	(հիմն. բարեփոխված)	25 »
» » » »	Գ. »	(հիմն. բարեփոխված)	25 »

Այս դասագրքերը կազմված են կենտրոնական ժողովում ընդունած ծրագրի համաձայն։ Բարեփոխութեան ենթարկված՝ փորձված ուսուցիչների ցուցմունքով։ Ընդունելութիւն են գտել շատ աչքի ընկնող դպրոցներում, պետական և ծխական։
Գլխաւոր պահեստները՝
Կազմողի մօտ—Карсъ, А. Порсугянъ.
Թիֆլիսում—«ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ», կենտրոնական և «Փարոս» գրախանութներում։
Ախալքալաք—Տօնական Տօնականեանի մօտ։
Ալեքսանդրօպոլ—Գէորգ Ստեփանեանի մօտ։
Գրավաճառներին ձեռնտու պայմաններ։
10—8

«Մշակի» յայտարարութիւններից օգտվողներին առաջարկվում է պատուէրներ տուած ժամանակ յիշատակել լրագրի անունը և համարը։

ՎԵԼԵԱՄԻՆՈՎՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑ № 8.
Նոր բացված արհեստանոցում ընդունում են տղամարդկանց հագուստների պատուէրներ միանգամայն հմուտ և երկար տարիների փորձառութիւն ունեցող
ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ
ԱԿՕՊԵԱՆ և ԱՐՁԻԵԱՆ
Նոյն տեղում կատարվում է առաջին ընտրութիւն կտորեղէնների
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՖԻՐՄԱՆԵՐԻ
Պատուէրները կատարվում են բարեխղճօրէն, խիստ ճշտապահութեամբ և վերջին մօդայով։
Գները չափից դուրս էժան են
Խնդրում ենք յարգոյ հասարակութեանը համոզվելու համար անձամբ այցելել
ԱԿՕՊԵԱՆ և ԱՐՁԻԵԱՆ
(կ. չ. ու.) 20—3

ՓՈՂ 100—200 րուբլի **ՓՈՂ**
ամսական կարող է ունենալ իւրաքանչիւրը։ Պաշտօնը, գրագիտութիւնը, նոյնպէս և որևէ տեղ բնակչութիւն ունենալը արգելք չեն լինում։ Ոչ մի դրամագլուխ ունենալ հարկաւոր չէ։ Մանրամասնութիւնները հաղորդվում են անվճար և առանց վարձատրութեան։
Հասցէագրել՝ г. Москва, Почт. ящ. 754.
(ու.) 20—8

ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ
—∘ ՊԱՏՐԱՍՏՎԱԾ ԵՆ ∘—
կովկասեան ուսումնարանական շրջանի բոլոր ուսումնարաններում գործածվող դասագրքերը։ Օտար տեղերից դիմել՝ Въ Тифлисъ, Центральной книжной торговлѣ.
(ա. օ.) 10—7

ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐ և 62 առարկաներ
ՀԱՐԿԱՒՈՐ ՉԷ, այլ ԲԵՐԵԼ ՏՈՒԷՔ!
ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐԻ ՄՕՍԿՎԱՅԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ՊԱՀԵՍՏԸ
Ուղարկում է { 1 ժամացոյց և նրա հետ 62 առարկայ } միայն 6 ր. 50 կ.
ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐ բաց՝ տղամարդկանց կամ կանանց՝ անգլիական պողպատից։ Ռեմօնտուար։ Մեխանիզմը ամուր աշխատութիւն է և հաւաքված արտասահմանեան վարպետների ձեռքով։ Ժամացոյցի ճշտութիւնը ստուգված է, որի մասին երաշխաւորութիւն է տրվում։ 1) Մօդային շղթայ տղամարդի կամ կանանց պարանոցի համար. 2) Շքեղ արտասահմանեան բրէլօկ. 3) Գրպանի ամերիկական ծալվող մկրատ. 4) Ծանապարհորդական գրպանի թանաքաման. 5—6) Ծալվող գործիք մատիտով և գրչով. 7—31) 25 թերթ շքեղ պոստի թուղթ. 32—56) 25 նոյնպիսի ծրար. 57) Քսակ սաղրի կաշուից բաժանմունքներով զանազան դրամների համար և 58—62) Գարնիտուր բաղկացած 3 կրծքի և 2 թեքի կոճակներից շքեղ ձևի, որոնց համար մենք բազմաթիւ շնորհակալութիւններ ստացանք։ Գարնիտուրը առանձին վաճառքով արժէ 2 ր. 50 կ.։
Ուրեմն, դուք 6 ր. 50 կոպէկով ստանում էք 63 շատ հարկաւոր առարկաներ։ Բոլոր այդ իրերը փակ ժամացոյցի հետ 7 ր. 50 կ., իսկ արծաթէ խուլ ժամացոյցի հետ ուղարկվում են 13 ր. 50 կոպէկով։
Առկլի մէջ դարսելը՝ ձրիաբար։ Կատարումը՝ ճշտութեամբ։ Ուղարկվում է վերադիր վճարով։
Առաքման համար պէտք է աւելացնել Եւրոպ. Ռուսաստ.—50 կ., իսկ Ասիական—75 կոպ.։
Լիակատար երաշխաւորութիւն ապրանքի լաւ որակութեան համար
Պատուէրներն ուղղել՝ Московскому Центральному Складу Часовъ. Москва, д. Виноградова, № 126.
Յ. Գ. Կանխավճար ուղարկողներին, դրամով կամ մարկաներով, ուղարկվում է ձրի իբրև պրէմիա 10 բաց նամակներ, շքեղ կերպով պատրաստված իւղային ներկերով։
Խնդրում ենք չը խառնել Վարշավայի ֆիրմաների հետ։
(ու. 20—8

Առեւտրի եւ արդիւնաբերութեան մինիստր. տնօրինութեան հովանու ներքոյ գտնվող
Տ. Մ. ՓԻԼՕՅԵԱՆԻ
Առեւտրական Գիտութիւնների Կուրսեր
(Թիֆլիս, Միքայէլեան պրօսպ. տուն № 24/4)
Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առևտրական կրթութիւն։ Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատեստատներ։ Առարկաներն են. 1) Հաշուապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրանս., ամերիկական, բանկային և գործարանական), 2) Առևտրական թուաբանութիւն, 3) Քաղաքատնտեսութիւն, 4) Օրէնսգիտութիւն (առևտրական իրաւունք, մուրհակի կանոնադրութիւն), 5) Առևտրական թղթակցութիւն, 6) Թուաբանութիւն համրիչի վրա, 7) Վայրիվայգրութիւն, արագագրութիւն (ամենայատ ձեռքի ուղղում)։ Առարկաներն ուսուցանվում են Արևմտեան Եւրոպայի առևտրական ակադեմիաների ծրագրով։ Ամբողջ տարվայ վճարն է 60 ր.։
Գրելու մեքենայի վրա գրելու դասեր։
—ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒՆԵՐ—
Զբաղմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ին։ Խնդիրների ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից ամեն օր ժ. 10—12 և 4—7։
Համառօտ ծրագիրը և կանոնները ձրիաբար տրվում և ուղարկվում են կուրսերի շէնքում։
Կուրսերի հիմնադիր՝ առևտր. գիտութեան կանդիդատ Տ. ՓԻԼՕՅԵԱՆ
(ա. օ.) 20—6

Типографія „Экономія" Ар. Мирзоянца (?) ... Баку, Ванская ул. № 3.